

1981/82:59

Torsdagen den 14 januari

Kl. 13.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Meddelande om svar på interpellation 1981/82:94

Anf. 1 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag hade för avsikt att i dag besvara en interpellation av Karin Flodström om åtgärder för att minska arbetslösheten bland invandrarungdom. Då interpellanten är förhindrad att i dag närvara i kammaren, avser jag att besvara interpellationen den 1 februari.

2 § Svar på interpellation 1981/82:86 om riksyркesskolorna

Anf. 2 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig dels om jag är beredd att verka för att 16- och 17-åringar får plats i riksyркesskolorna, dels av vilka skäl riksyркesskolorna bör omvandlas till AMU-filialer.

Riksyркesskolorna bildades i början av 1960-talet, när de dåvarande yrkesskolorna ännu var dåligt utbyggda. Riksyркesskolorna skulle bereda yrkesutbildning åt arbetslösa ungdomar i åldern 15–21 år som inte kunde få utbildning på hemorten, antingen därför att utbildningsmöjligheter på hemorten saknades eller därför att ungdomarna på grund av svaga betyg inte kom in i yrkesskolan.

Från början rekryterades också eleverna från hela landet.

I samband med att överstyrelsen för yrkesutbildning införlivades med skolöverstyrelsen uttalade riksdagen år 1964 att de sju riksyркesskolorna under en övergångsperiod borde drivas i oförändrad form, men att sådan nybörjarutbildning i princip borde föras över till den ordinarie yrkesskolan.

I takt med den nya gymnasieskolans utbyggnad och utveckling förändrades emellertid rekryteringen av elever till riksyркesskolorna. Efterfrågan på

Torsdagen den
14 januari 1982

Om riksyrkesskolorna

utbildning vid dessa skolor minskade totalt sett, och eleverna kom i stor utsträckning från de kringliggande kommunerna. I vissa fall uppstod svårigheter att rekrytera elever till närbelägna gymnasieskolor. Tre av de ju skolorna avvecklades under 1970-talet.

Efter en uppföljningsundersökning och bedömning av det framtida behovet av riksyrkesskolorna år 1976 uppdrogs åt den då nyligen tillsatta gymnasieutredningen att pröva frågan om de fyra kvarvarande riksyrkesskolornas framtid i samband med frågan om den framtida gymnasieutbildningen.

Sedan dess har skolstyrelserna genom riksdagens beslut om ny läroplan för grundskolan ålagts ett övergripande uppföljningsansvar för alla ungdomar som lämnar grundskolan. Vidare har riksdagen genom beslut om den s. k. ungdomspropositionen fr. o. m. läsåret 1980/81 givit gymnasieskolan utökade resurser att erbjuda yrkesutbildning av olika slag. Antalet intagningsplatser på yrkesinriktade linjer och specialkurser har utökats, och statsbidragen för inbyggd utbildning och gymnasial lärlingsutbildning har förbättrats. Gymnasieskolan har dessutom möjlighet att erbjuda introduktionsprogram och yrkesintroduktion till ungdomar som är osäkra om sitt yrkesval. Genom dessa åtgärder har gränsdragningen för ansvaret och uppgiften att ge ungdomar under 18 år yrkesutbildning mellan å ena sidan kommunerna genom gymnasieskolan och å andra sidan arbetsmarknadsmyndigheterna fått en klarare markering.

Yrkesutbildningen vid riksyrkesskolorna är emellertid en form av arbetsmarknadsutbildning och bör därför i princip inte längre beviljas för ungdomar under 18 år.

Som Inga Lantz framhåller i interpellationen är den övervägande delen av eleverna i dag under 18 år. En kartläggning av elevmaterialet vid riksyrkesskolan som arbetsmarknadsstyrelsen har genomfört visar också att övervägande delen av eleverna vid resp. skola hör hemma i det län där skolan är belägen. Därtill kommer att många är bosatta i skolkommunen eller angränsande kommuner.

Man kan således inte i dag göra gällande att de motiv som en gång låg till grund för att starta skolorna finns kvar.

Gymnasieutredningen, som nyligen framlagt sitt betänkande En reformerad gymnasieskola, har varit underrättad om AMS och SÖ:s planer att omvandla riksyrkesskolorna till filialer till AMU-centra. Utredningen har inte heller något att invända mot AMS beslut att avveckla skolorna i dess nuvarande form. Detta beslut innebär att riksyrkesskolornas elever ges tillfälle att fullfölja sina utbildningar och att nya elever tas in allteftersom vakanser uppstår, enligt bestämmelser som gäller för arbetsmarknadsutbildningen i övrigt. Ungdomar över 18 år kommer således att tas in i arbetsmarknadsutbildning på oförändrade villkor.

Anf. 3 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret. Men egentligen tycker jag inte att jag har fått svar på ett riktigt sätt. Det säger jag inte för att vara elak.

Om riksyркesskolorna

Jag tycker att svaret är statistiskt och ett tomt konstaterande. Jag vet motiven bakom beslutet att göra om riksyркesskolorna till AMU-filialer, och jag vet också att ungdomspropositionen har haft en inverkan på dessa skolors berättigande. Motivet för min interpellation är den oro som jag känner för ungdomar i 16–18 års ålder, för vad som kommer att hända med dem. Just ur denna aspekt är jag alltså inte nöjd med svaret.

Riksyркesskolorna, som startades omkring 1960 på sju orter i landet, är avsedda för arbetslösa ungdomar, som inte har bra betyg nog för att komma in på gymnasieskolan. De ungdomar som finns på dessa skolor befinner sig också i en ganska svår social situation, och det är till 90 % ungdomar i just åldern 16–18 år. På t. ex. Hedenäsets skola är medelbetyget 1,5, och man räknar med att så mycket som ungefär en tredjedel av ungdomarna där har sociala problem av något slag.

Det finns i dag fyra riksyркesskolor, i Hedenäset, Hudiksvall, Gamleby och Torpshammar. Nyligen har det bestämts att riksyркesskolorna skall avvecklas och i stället bli AMU-filialer. Ett skäl till detta sägs vara att det åligger kommunerna att ge ungdomar under 18 år yrkesutbildning. Men jag tycker att detta är ett svek mot de ungdomar som är i just den situation som jag berättade om nyss och som är i åldrarna under 18 år, eftersom rekryteringen till AMU-utbildningen utestänger ungdomar i åldersgruppen 16–18 år.

Samtidigt som man gör denna omvandling av dessa skolor till AMU-filialer är det tusentals ungdomar som inte kommer in på gymnasieskolans linjer.

Hur ser det ut t. ex. i Norrbotten? Det finns uppemot 1 000 ungdomar i åldern 16–17 år som inte har någon plats i gymnasieskolan och som går arbetslösa. Ungdomspuckeln slår mycket hårt på många håll i landet, och det får effekter inte bara inom arbetsmarknadsområdet utan också när det gäller bostadspolitiken, inom skolan och inom barnomsorgen.

Politiker på olika håll borde ha varit mycket mer förutseende när det gällt att möta denna våg. Därför tycker jag att det är anmärkningsvärt att man just nu ändrar organisationsformerna för riksyркesskolorna. Om denna omvandling hade kommit långt efter det att effekterna av ungdomspuckeln ebbat ut, hade jag kanske bättre förstått detta beslut – men i dag förstår jag det alltså inte.

I många kommuner är utbyggnadstakten för gymnasieskolorna långt ifrån tillräcklig för att man skall kunna ta emot alla elever. Många kommuner har inte heller resurser för att starta en snabb utbyggnad, med tanke på regeringens besparingsiver.

Just dessa internatskolor, med sin speciella inriktning på både social fostran och yrkesutbildning, har en mycket viktig funktion att fylla i dagens läge med stor ungdomsarbetslöshet och annan utslagning. Jag ser ingen anledning till att dessa skolor görs om rent organisatoriskt, utan jag tycker att verksamheten borde få fortsätta i nuvarande form. I varje fall borde ungdomar i åldern 16–18 år garanteras möjlighet att gå i dessa skolor.

Det sägs i svaret beträffande rekryteringen att eleverna från början

Torsdagen den
14 januari 1982

Om riksyркesskolorna

rekryterades från hela landet och att de nu kommer mest från de kringliggande kommunerna. Det är inte helt riktigt. AMS har vid ett enda tillfälle gjort en utredning av hur eleverna vid dessa skolor fördelar sig länsvis, och de uppgifterna stämmer dåligt i dag. Vid exempelvis skolan i Hedenäset kommer i dag 20 % av eleverna från Malmö, och det är inte någon liten andel. Totalt sett är 36 % av eleverna där berättigade till flyg vid sina månadsresor, och de har alltså mer än 50 mil till hemmet. Jag tycker att riksrekrytering bör vara en möjlighet, men det skall förstås inte vara ett tvång. Det finns heller ingen anledning att skicka ungdomar från Malmö till Hedenäset eller ungdomar från Kiruna till Gamleby i Småland.

I svaret sägs vidare att det i dag inte finns samma motiv för att skolorna skall få finnas kvar som när de startade. Men det tycker jag. Det finns motiv för deras fortsatta existens, om man ser på vilka ungdomar det är som rekryteras till skolorna, om man tänker på den stora arbetslösheten bland ungdomarna och om man tänker på den stora bostadsbrist som drabbar många ungdomar. Men skolorna bör framför allt finnas kvar med tanke på att många ungdomar behöver just denna form av utbildning och fostran med ansvar för eget boende som den här skolformen kan ge. Vi får inte heller blunda för att det finns ett behov av att hjälpa missbrukande ungdomar. I dag saknar kommunerna ställen att skicka sina utsatta ungdomar till. Jag tycker kanske att detta är det starkaste motivet för att behålla riksyркesskolornas verksamhet.

Särskilt för ungdomar i åldern 16–18 år behövs denna utbildningsmöjlighet. AMU-centra får ta in elever från 20 år, men de har dispens när det gäller att ta in elever från 18 år. Det kan verka som om målgruppen ungdomar från 18 år med sociala problem skulle kunna utgöra en stor rekryteringsbas för den fortsatta verksamheten vid riksyркesskolorna, men man bör komma ihåg att den gruppen redan i dag har möjlighet att komma in där. I verkligheten förhåller det sig dessutom så att endast ett fåtal ungdomar över 18 år söker sig till denna form av utbildning.

De utbildningar som bedrivs vid riksyркesskolorna är mycket lämpliga för ungdomar i åldern 16–18 år. Mot bakgrund av detta och av vad jag i övrigt sagt är det för mig obegripligt hur man kan avveckla denna verksamhet. Sedan må man hänvisa till både ungdomsproposition och utbyggd gymnasieskola någon gång i framtiden.

Jag vill slutligen fråga:

Vad kommer att hända med de här 16–18-åringarna, när man frånhänder sig möjligheten att inom riksyркesskolornas verksamhet ta hand om just dessa ungdomar, som befinner sig i en ganska svår situation? Jag är väl medveten om att skolorna har ett begränsat platsantal, men verksamheten där har trots allt den största betydelse för den enskilda människan.

Vad är det för mening med att förändra den organisation som verkligen fungerar för dessa ungdomar i åldern 16–18 år och att göra det i en tid, då det är dokumenterat att det finns ett mycket stort behov av sådana här utbildningsenheter för just dem?

Anf. 4 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Det är egentligen två led i Inga Lantz resonemang. I det ena ställs frågan: Vad gör vi och vad bör vi göra för att klara ungdomarnas utbildning och arbete? I det andra frågas: Är riksyркesskolorna ett nödvändigt instrument för att klara den uppgiften? Jag behandlar frågorna i den ordningen i mitt svar.

Vi har sedan riksyркesskolorna kom till reformerat både utbildningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken på väldigt många punkter, bl. a. för att möta den ungdomspuckel som vi sedan många år tillbaka har känt till skulle komma. En av dessa åtgärder har varit att göra en klarare gränsdragning mellan skolans och arbetsmarknadspolitikens ansvarsområden. När skolan har fått uppföljningsansvaret för ungdomar upp till 18 år, har detta samtidigt inneburit att man har byggt ut möjligheterna att erbjuda ungdomarna olika vägar att skaffa sig en yrkesutbildning. Jag vill bara nämna att gymnasieskolan byggts ut för att i princip kunna ta emot 110 % av 16-åringarna. Det finns i dag 133 000 platser i gymnasieskolan medan antalet 16-åringar är 124 000.

Vidare har gymnasieskolan, som jag redovisade i mitt svar, byggts ut med många praktiska utbildningslinjer. Yrkesintroduktionen och introduktionsprogrammen har kommit till för att hjälpa de ungdomar som är rådvilla om sin framtid och om vilket yrke de skall välja.

På arbetsmarknadspolitikens område har vi successivt också byggt ut de här stödinsatserna med rekryteringshjälp av olika slag, med beredskapsarbeten och nu senast med ungdomsplatser. Så sent som i går fattade regeringen beslut om en förordning, som gör det möjligt att inrätta särskilda jobb för ungdomar i 16–17-årsåldern.

Jag skulle kunna räkna upp ett mycket stort antal åtgärder som satts in under senare år för att hjälpa just gruppen 16–17-åringar. Därför vill jag med kraft tillbakavisa Inga Lantz påstående om att vi på något sätt skulle överge ungdomar som befinner sig i en svår situation, därför att de är skoltrötta, därför att de av sociala skäl befinner sig i ett utsatt läge eller därför att de har dåliga betyg från grundskolan och därför inte kan få den utbildning de efterfrågar. Tvärtom har vi, som jag här bara antytt, på en rad områden kommit just dessa ungdomar till hjälp.

Då är frågan huruvida riksyркesskolorna är ett instrument som under alla förhållanden bör bibehållas. Som jag redovisade i mitt svar har de motiv som låg till grund för inrättandet av de skolorna en gång i världen helt förändrats. Andra utbildningsformer har kommit i stället. Vidare är det så att riksyркesskolorna inte försvinner som utbildningsplatser, utan man ändrar huvudman och verksamhetsformer. Det finns alltså AMU-filialer kvar, och arbetsmarknadsutbildningen står ju nu öppen för ungdomar från 18 års ålder.

Man kan alltså säga att den här ändringen ligger helt i linje med vad riksdagen vid flera tillfällen uttalat. Det styrks också av att gymnasieutredningen, som har haft till uppgift att titta närmare på just den här utbildningsformen, inte haft någon annan mening utan accepterat de planer

som SÖ och AMS utifrån riksdagens tidigare ställningstagande har fattat beslut om för att omvandla dessa skolor till AMU-filialer.

Det är klart att en hel del av dessa ungdomar har sociala problem. Man kan då fråga sig om just riksyркesskolorna är särskilt lämpade för att hjälpa ungdomar i den situationen. Jag tror visst att de ger både en bra miljö och en bra utbildning. Men det är ju inte en förstahandsuppgift för yrkesutbildningsinstansen arbetsmarknadsutbildningen att ta över det ansvar som ligger på skolorna eller på de sociala myndigheterna när det gäller det sociala omhändertagandet eller den sociala fostran. Eftersom dessutom ungdomarna i all huvudsak rekryteras från skolornas närområden, är det naturligtvis kommunerna där som bör lösa uppgiften på annat sätt i takt med att de här riksyркesskolorna nu omvandlas till AMU-filialer. Men jag vill understryka att dels kommer de elever som finns där att få slutföra sin utbildning, dels kommer nya elever att kunna tas in i takt med att det uppstår vakanser. När man går över till annan huvudman och annan verksamhetsform, kommer det också i fortsättningen att ges utbildning på de här orterna.

Anf. 5 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag har inte sagt rent generellt att man överger ungdomarna. Jag är också medveten om de reformer som har genomförts sedan verksamheten startades vid riksyркesskolorna. Men man överger faktiskt just de ungdomar som kanske skulle kunna få plats vid riksyркesskolorna, ungdomar just i åldern 16–18 år som inte får plats inom AMU-verksamheten.

För att man skall klara de svåra problem som ungdomsarbetslösheten för med sig och klara de sociala problemen för en del ungdomar behövs förstäs åtgärder på annat håll. Men jag kan inte förstå varför man lägger ned en verksamhet som dokumenterat fungerar, en verksamhet där man kan koppla ihop skola, yrkesutbildning, social fostran – med allt vad man kan lägga in i det – och boende. Det är ju dokumenterat att verksamheten fungerar för de elever som går vid riksyркesskolorna. Jag tycker att man där överger ungdomar i 16–18-årsåldern.

Enligt de siffror som har redovisats från Hedenäset gäller det just ungdomar som behöver den här unika formen av yrkesutbildning och boende förenade. Dessa ungdomar har till en tredjedel sociala problem, och 90 % av eleverna är 16–18 år – och de kommer alltså inte in på något AMU-center ens med dispens. Och ungdomarna har mycket låga betyg i snitt.

Jag förstår inte motiven bakom, även om det är gymnasieskolan som har huvudansvaret för att ungdomarna går ut gymnasieskolan. Eftersom kommunerna ropar efter just sådana här oaser att skicka sina barn till, kan jag inte förstå skälet till att man avvecklar riksyркesskolorna.

Sedan skall jag kanske inte haka upp mig på det organisatoriska. Det var inte det viktigaste i min interpellation, utan i stället inriktningen att man skall ge en garanti till ungdomarna i skarven 16–18 år. Verksamheten kan bedrivas som AMU-filial – men se då till att det finns möjligheter för ungdomar från 16–18 år att finnas på dessa skolor!

Jag må vara tillåten att säga att jag tycker det är ansvarslost att utestänga just den här kategorin ungdomar, med tanke på arbetslöshet, sociala problem med missbruksproblematik, boende osv.

Anf. 6 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Vi utestänger inte någon grupp ungdomar från utbildningsmöjligheter, utan det är fråga om vilken myndighet som skall ha ansvaret för att erbjuda ungdomar utbildning eller arbete. För ungdomar upp till 18 år är det numera skolan som har ansvaret.

Jag vill sedan återkomma till riksrekryteringen ett ögonblick. Trenden under 1970-talet har alldeles klart varit den som jag redovisade i mitt svar, att fler och fler rekryteras från skolornas närområden. Jag tror för min del inte att ungdomar som har de sociala problem som Inga Lantz talar om skulle finnas i större utsträckning i dessa områden än i övriga landet, utan dessa skolor har kommit att bli ett alternativ som ofta konkurrerat med gymnasieskolans ordinarie verksamhet i de här områdena. Det är därför angeläget att inordna yrkesutbildningen endera i skolans ordinarie verksamhet, för ungdomar under 18 år, eller i arbetsmarknadsutbildningen, för ungdomar över 18 år.

Jag vill till slut, herr talman, säga att myndigheterna på området, SÖ och AMS, i sin planering har utgått ifrån riksdagens beslut och uttalanden. Detta har nyligen tillstyrkts av gymnasieutredningen, men riksdagen får möjlighet att återigen ta ställning när frågan om gymnasieskolan kommer upp på riksdagens bord igen. Men både för min och för myndigheternas vidkommande måste naturligtvis de beslut som riksdagen tidigare har fattat vara helt vägledande.

Anf. 7 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Vi utestänger inga ungdomar, säger Ingemar Eliasson, men vi utestänger ju just dessa ungdomar från just denna utbildningsform. Det är det vi diskuterar här i dag, och jag tycker att detta förhållande är väldigt beklagligt.

När det gäller rekryteringen är det bra om man rekryterar från nära håll, men det är också på det sättet att uppe i Hedenäset t. ex., finns det väldigt många ungdomar som kommer ända från sydligaste Sverige. Detta sker därför att denna skola har fått ett gott rykte när det gäller att kunna handskas med och ge ungdomar utbildning och fostran. Det finns också en hel del ungdomar från bl. a. min hemkommun och från andra kommuner runt Stockholm som vistas där uppe. För att bryta ett visst mönster kan det vara nödvändigt att dessa ungdomar får en utbildning och ett boende i en ny miljö. Detta har ofta visat sig vara väldigt bra, även om man inte behöver fastlägga det hela i några paragrafer eller liknande.

Men ingenting i denna debatt har på något vis kunnat ändra min åsikt att den här verksamheten bör få fortsätta att ge ungdomar i just 16-18-årsåldern de här möjligheterna. Gymnasieskolan klarar ju inte på samma sätt dessa

Om riksyркеsskolorna

ungdomar, eftersom den inte har samma förutsättningar som den skola det här är fråga om.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1981/82:95 om viss förlustgaranti till Sollefteå kommun

Anf. 8 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Sven Henriesson har frågat mig om jag är beredd att, i samband med att kommunen ikläder sig arbetsgivaransvaret för driften av en konfektionsindustri vid Eiserfabriken i Sollefteå, garantera eventuella förluster för verksamheten.

Sollefteå kommun och Statsföretag har tidigare diskuterat att kommunen skulle stå som huvudman för en konfektionsindustri som skulle drivas av anställda vid f. d. Eiserfabriken i Sollefteå. I det sammanhanget framfördes till mig krav från kommunen om viss garanti för eventuella förluster. Jag har besvarat kommunens förfrågan och meddelat att regeringen inte är beredd att lämna någon sådan garanti för förluster.

Sollefteå kommun är, såvitt jag vet, emellertid inte längre aktuell som huvudman för en ny industri. I stället diskuteras nu en lösning där tidigare anställda vid Eiserfabriken bildar ett aktieföretag för att driva en konfektionsindustri. Statsföretag har därvid sagt sig vara villigt att medverka till en tillfredsställande lösning både när det gäller lokaler och maskiner.

För att medverka till att finna en lösning för de tidigare anställda vid Eiserfabriken har också arbetsmarknadsstyrelsen, efter samråd med arbetsmarknadsdepartementet, förklarat sig beredd att pröva om en s. k. rådrumsbeställning för SIDA:s räkning kan läggas till företaget. En förfrågan har skickats från SIDA, och f. n. pågår arbetet med att utarbeta en offert. Så snart en sådan lämnats kommer arbetsmarknadsstyrelsen att pröva frågan om rådrumsbeställning.

Anf. 9 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret.

Först några ord om handläggningen av detta ärende som många med mig har upplevt som märklig. Enligt uppgift från Sollefteå kommun gjordes den 12 november 1981 en framställning till arbetsmarknadsdepartementet om ett snart besked huruvida departementet kunde ikläda sig en förlustgaranti för en s. k. rådrumsbeställning för SIDA:s räkning. Så sent som för några dagar sedan uppgav kommunen sig inte ha fått något svar eller besked från departementet. Trots efterforskningar som gjordes i december kunde man f. ö. inte finna ifrågavarande framställning, vilken sänts per telex, i departementets diarium. Det uttrycktes då av en tjänsteman på departementet en förmodan att "papperet antagligen ligger i Eliassons portfölj". Det hela verkar minst sagt märkligt, eftersom brevet rimligen borde ha diarieförts

Om viss förlustgaranti till Sollefteå kommun

i vanlig ordning. Enligt sekretesslagens 15 kap. 1 § skall ju alla offentliga handlingar diarieföras eller hållas ordnade så, att de är tillgängliga för allmänheten. Det är många som har förvånat sig över att detta ärende har handlagts så märkligt av arbetsmarknadsministern. Man får väl hoppas att man i handläggningssättet inte skall lägga in den tolkningen att arbetsmarknadsministern är ointresserad av de problem som finns på arbetsmarknads-sidan i t. ex. Sollefteå kommun.

I varje fall har följden blivit att frågan om att få i gång åtminstone ett temporärt arbete blivit kraftigt fördröjd. Man har ju väntat på besked och i det längsta hoppats att det skulle komma något positivt sådant från departementet. I avvaktan på detta har då ingenting utträttats. Men det är riktigt, som det sägs i interpellationssvaret, att ett antal sömmerskor – enligt uppgift 13 stycken – försöker bilda ett kooperativ för att få i gång arbete för dessa 13. Jag vill notera detta som positivt – det framhålls ju också i svaret att en rådrumsbeställning från SIDA ställs i utsikt av både arbetsmarknadsstyrelsen och departementet.

Ursprungligen var det emellertid 69 anställda som blev utan arbete, då fabriken i Sollefteå slog igen den 1 juli 1981. Av dessa 69 är det endast ett par personer som har fått arbete. Det är alltså fler än 50 personer som blir utan jobb, även om nu 13 sömmerskor skulle få i gång sitt kooperativ, detta på en arbetsmarknad i Sollefteå, där problemen ständigt växer och arbetslösheten är bortåt 10 %.

Jag har tidigare vid ett par tillfällen tagit upp den här frågan med industriministern. Den 1 juni 1981 framhöll industriministern att man skulle kunna tänka sig att lösa sysselsättningsproblemen för de anställda genom att använda arbetsmarknadspolitiska medel. Jag vill följa upp detta med en fråga, som jag hoppas att arbetsmarknadsministern kan svara på: Hur bedömer arbetsmarknadsministern möjligheterna för de återstående permitterade från Eiser i Sollefteå att få arbete i området?

Anf. 10 NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s):

Herr talman! Jag har haft både anledning till och intresse av att följa utvecklingen vid Eisers fabrik i Sollefteå, framför allt efter den s. k. ockupationen av fabrikslokalen. Frågeställningen har visat sig vara huruvida man från statens sida skulle kunna ställa i utsikt en förlustgaranti för den eventuella rådrumsbeställning som är aviserad. Såvitt jag förstår har frågan nu lösts på det sättet att de 13 sömmerskorna själva kommer att svara också för den delen på det sätt som statsrådet har redovisat i sitt svar till Sven Henriesson. Men jag skulle vilja spinna vidare på de synpunkter som Sven Henriesson tog upp, hur man från departementets och framför allt från statsrådets sida har handskats med ärendet och skött kontakterna med kommunalmännen i Sollefteå. Det var redan i början av september 1981 som man från kommunens sida tog kontakt med departementet för att få en tid för uppvaktning hos statsrådet, varvid man skulle kunna diskutera en s. k. rådrumsbeställning till företaget och de problem som skulle kunna uppstå i samband med det arbetet. Kommunens företrädare ville bl. a. diskutera med

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om viss förlust-
garanti till Sollef-
teå kommun*

statsrådet huruvida staten kunde svara för förlustgarantin. Man tyckte från kommunens sida att det inte skulle kunna ställas krav på att kommunen skulle svara för den eventuella kostnad som skulle kunna uppstå om det hela inte gick ihop ekonomiskt. Kommunen var beredd att åta sig det formella arbetsgivaransvaret, men ville inte svara för de eventuella förluster som skulle kunna uppstå.

Kontakterna med departementet gick sedan vidare, och kommunen fick meddelande om att dess representanter hade fått tid för företräde hos statsrådet den 30 september kl. 14.00. Så långt är, såvitt jag kan förstå, allt normalt. När kommunens representanter dök upp på departementet fick de besked av statssekreterare Marianne Wahlberg och departementssekreterare Lennart Danielsson om att statsrådet hastigt hade insjuknat på dagen och inte kunde träffa vederbörande från Sollefteå kommun. Så långt är det också "normalt" – det är inte normalt att vara sjuk, men det är normalt att man är borta från arbetet på grund av sjukdom.

Men sedan har det tydligen gått mycket snett. Kommunens företrädare fick vid det aktuella tillfället besked om att departementets personal skulle be statsrådet ta kontakt för att bestämma en ny tidpunkt för sammanträffande. Den kontakten tog inte statsrådet, och efter en tid började man från kommunernas sida telefonledes söka kontakt med statsrådet för att få en ny tid för uppvaktning. Kommunalrådet Lundberg har sagt till mig att han ringde praktiskt taget varje vecka utan att kunna få någon som helst kontakt med statsrådet. Den 12 november tyckte kommunalrådet att den enda chansen måhända var att sända ett telegram, och han hoppades få ett svar på det telegrammet. Såsom Sven Henriesson här har redovisat har det telegrammet inte ens registrerats eller diarieförts i departementet, och det har inte heller kommit något svar från statsrådet.

Den enda kontakt som kommunalrådet Lundberg fick med statsrådet skedde genom en överrumpling ifrån Radio Jämtland, som i ett annat sammanhang hade en telefonintervju med statsrådet och fräckt nog hade kopplat in kommunalrådet Lundberg under den intervjun. Kommunalrådet Lundberg säger själv att han inte var särskilt intresserad av att få kontakt på det sättet utan hellre hade sett att han hade fått träffa statsrådet personligen.

Det har visat sig att kommunalmännen i Sollefteå inte är ensamma om att ha haft svårigheter att nå statsrådet Eliasson och få de nödvändiga kontakterna när det gäller diskussioner om kommunala problem. Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet: Är det här det sätt på vilket statsrådet Eliasson vanligtvis umgås med seriöst arbetande kommunalmän?

Anf. 11 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Först skulle vi kanske föra en debatt om vad debatten skall handla om – rutinerna för mitt arbete eller frågan om förlustgarantin för Eiser. Jag utgår ifrån att det åtminstone är talmannens avsikt att vi skall debattera det som tas upp i interpellationen.

Låt då också mig göra en beskrivning av handläggningen – både Sven Henriesson och Nils-Olof Grönhagen uppehöll sig ju i huvudsak vid den.

Den uppvaktning som Nils-Olof Grönhagen talade om kom till stånd. Det är klart att innehållet i en uppvaktning från något håll för departementets företrädare redovisas för mig, om jag inte är närvarande vid själva uppvaktningen. Jag hade alltså full vetskap om vad som sades vid och vad som blev resultatet av den uppvaktningen.

Den överenskommelse som träffades mellan Statsföretag, kommunen och de berörda anställda vid Eiserfabriken förutsatte en insats från statens sida. Det är emellertid att märka att den berörda intressenten inte hade varit med i förhandlingen på denna helt avgörande punkt. Värdet av överenskommelsen kan sägas vara något tvivelaktigt, eftersom man inte på ett tidigt stadium hade blandat in arbetsmarknadsstyrelsen.

Vi har emellertid ingalunda av prestigeskäl eller andra skäl velat försvåra att den lösning som man på det sättet förhandlat fram genomfördes. På ett tidigt stadium kom jag överens med AMS ledning att AMS skulle förhålla sig positivt till en rådrumsbeställning. Samtidigt gjordes det klart att det var AMS som i vanlig ordning handlade den här frågan. Det är också, Sven Henriesson, ett direkt fullföljande av det svar som industriministern lämnat på samma fråga, nämligen att det behövs en arbetsmarknadspolitisk insats. En rådrumsbeställning är just en sådan, och det har vi varit positiva till.

Men för att få fram ett beslut om en rådrumsbeställning behövs det en framställning från den sökandes sida, en offert, på vilka villkor man åtar sig att producera det som någon myndighet behöver och som blir till en rådrumsbeställning.

AMS gjorde i brev till kommunen klart att man var beredd att gå in i en sådan diskussion och att vad som krävdes var en framställning från huvudmannens sida, så att det fanns ett underlag att diskutera.

Alla telefonsamtal och förfrågningar som kom till departementet besvarades också med beskedet att förfrågningar borde ställas till AMS. AMS hade egentligen besvarat den fråga som ställdes, nämligen: Är staten intresserad av att gå in och hjälpa till med en rådrumsbeställning? Svaret hade redan givits: Det är staten. Det enda som behövs är den omtalade offerten.

Även om inget av telefonsamtalen kom fram till mig fick kommunerna alltså svaret: Ring till AMS – det är AMS som handlägger ärendet.

Vi har i statsförvaltningen den ordningen att myndigheterna handlägger frågan först. Blir det skäl för regeringen att gå in, därför att myndigheten inte kan fatta beslut, kommer frågan dit då. Men man börjar inte i den ändan.

Det hade varit underhandsdiskussioner, och AMS visste precis vilka ambitioner vi på departementet hade på den här punkten, dvs. att man skulle försöka få fram en rådrumsbeställning. Trots att man alltså hade den här vetskapen, bekräftad brevlades från AMS-ledningen, sändes ett telex. Det är alldeles riktigt att detta telex dess värre en tid var förkommet. Men det låg

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om viss förlust-
garanti till Sollef-
teå kommun*

inte i min portfölj. Det är fortfarande en gåta var det har hållit hus, men nu har det kommit till rätta och är diariefört.

Det intressanta är naturligtvis att den fråga som ställdes i detta telex både före och efter har fått sitt svar. Med anledning av att det påstås att jag inte har besvarat det vill jag säga att jag har besvarat framställningen per telex, – den förfrågan det gäller kom också per telex. Dessutom gick mitt svar, som Nils-Olof Grönhagen refererar, ut i etern till allmänhetens kännedom.

När det gäller handläggningen borde det alltså vara klart att det på ett långt tidigare stadium hade varit möjligt att föra frågan framåt, om man bara från den tilltänkta huvudmannens sida hade kommit fram med det underlag som AMS behövde för att diskutera en rådrumsbeställning. Det är ju där man diskuterar villkoren för den tilltänkta produktionen. Att innan man har gjort detta diskutera en förlustgaranti är naturligtvis att börja i fel ända. Svaret har därför i denna telefonintervju och i de uttalanden som jag har gjort i pressen varit att någon sådan förlustgaranti utöver vad staten ställer upp med för att betala rådrumsbeställningen inte kan komma i fråga. Vi har inga sådana pengar, vi har inte något sådant anslag. Dessutom skulle det vara aldeles fel att sockra ovanpå villkoren när det gäller en rådrumsbeställning, innan man ens vet vilka villkor som ställs upp för denna beställning.

Nu har ju sakerna förändrats så till vida att kommunen inte längre är aktuell som huvudman, eftersom en grupp av tidigare anställda vid Eiserföretaget nu är beredd att gå in som huvudman i ett aktiebolag. Man kan alltså säga att det har skapats nya och, som jag tror, bättre förutsättningar för att bringa frågan till en lycklig lösning. SIDA har, som jag redovisade i svaret, skickat en förfrågan om man vill komma in med en offert. Från myndighetshåll har man bjudit in till detta så eftertryckligt som det nagonsin är möjligt. Och jag hoppas att man nu har möjlighet att peta ihop en sådan offert och att man därefter kan få en beställning som ger de 13 sömmerskorna sysselsättning en tid framöver.

Till sist, herr talman, med anledning av Sven Henriessons fråga om vilka åtgärder i övrigt som kan sättas in av arbetsmarknadsskäl, vill jag bara nämna att en utökning av insatserna i länet ju har skett den här hösten och vintern. Antalet beredskapsarbeten har t. ex. fördubblats jämfört med antalet förra hösten och vintern.

Anf. 12 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern försöker nu när det gäller hanteringen av framställningen hänvisa till att han har hittat papperet och att det nu är diariefört. Men märkligt nog har papperet med framställningen om stödet varit försvunnet väldigt länge. Man har svårt för att värja sig för tanken att den sena diarieföringen är ett slags efterhandskonstruktion. Det är väl förklarligt att offerten blev försenad, eftersom man lokalt i kommunen levde i den föreställningen att man skulle få ett konkret besked om eventuellt stöd från centralt håll. Detsamma var förhållandet när den tilltänkte huvudmannen, som det här talas om, inte ansåg sig kunna göra någonting åt saken. Man väntade helt enkelt på besked.

Nu vet jag inte om detta skall föras på missförståndens konto eller om det beror på en dålig hantering. Det får väl bli en bedömningsfråga. Men den sistnämnda förklaringen förefaller mig ligga nära till hands.

När det gäller möjligheterna till fortsatt arbete i Sollefteå kommun, i synnerhet för de andra människor som är friställda där, visar sig ju de åtgärder som har satts in vara helt otillräckliga. Sollefteå kommun är den hardast drabbade kommunen i hela Västernorrlands län. På två tre år har kommunen förlorat 27 % eller över en fjärdedel av sin industrisysselsättning. En rad verkstäder har lagts ned. Säsom toppen på det hela kom nu nedläggningen av Eiser den 1 juli, där ett sjuttiotal kvinnor drabbas. Kvinnosysselsättningen är ju det stora problemet i Västernorrlands län och i synnerhet i en sådan kommun som Sollefteå.

Jag kan tillägga att de problemen givetvis förstärks av att vi i Västernorrland, efter att ha förlorat en hel rad jobb inom skogsindustrin under senare tid, nu inom kort kommer att förlora ett tusental jobb i samband med nedläggningar och omstruktureringar inom skogsindustrin i Örnköldsviksområdet, men även i Timråregionen där kraftiga strukturrationaliseringar görs som friställer arbetare.

Allt detta är ägnat att förvärpa problemen i länet och självfallet även svårigheterna att skaffa nya jobb i Sollefteå kommun. Arbetsmarknadsbekymren bara växer i Sollefteå kommun. Jag tillåter mig uttrycka förhoppningen att större insatser av arbetsmarknadskaraktär görs i området.

Anf. 13 NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s):

Herr talman! Frågan om vad som skall diskuteras i dag irriterade tydligen statsrådet en aning. Får jag bara helt kort säga att det, fastän sakfrågan nu i princip är löst, ändå måste vara tillåtet att diskutera hur ärendet har handlagts under tiden fram till denna lösning.

Anf. 14 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Sven Henricsson påstår att det nog är en efterhandskonstruktion att säga att denna telexförfrågan hade förkommit. Innehörden av detta är ju att Sven Henricsson beskyller mig för att fara med lögn. Det är en mycket allvarlig beskyllning. Jag skulle sätta stort värde på om Sven Henricsson tog tillbaka den.

Jag beklagar mycket att det gick till så, men det viktiga är ju att den fråga som ställdes i detta telexmeddelande hade besvarats både före och efter. Kommunen levde helt i vetskap om vilka villkor som gällde för att driva ärendet vidare. Kommunen hade skriftligen fått besked om att den tilltänkte huvudmannen, dvs. det kommunala bolaget, borde kontakta AMS för att diskutera frågan om en rådrumsbeställning. Ansvaret för att så inte har skett och att hela ärendet alltså har försenats faller därför på den förre tilltänkte huvudmannen, dvs. på kommunen. Det är kommunen och kommunalrådet som bär ansvaret för att frågan har försenats.

Den uppläggningsman man nu diskuterar tror jag är bättre, och jag hoppas att man skall komma fram till en lösning där staten fortfarande, med

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om viss förlust-
garanti till Sollef-
teå kommun*

departementets goda minne, är beredd att göra den rådrumsbeställning som också tidigare har ställts i utsikt.

Den fråga som ställdes i telexmeddelandet och per telefon var ju om man därutöver är beredd att gå in med en förlusttäckning. Som jag sade i mitt tidigare svar, är det omöjligt att diskutera den frågan innan man har tagit ställning till en rådrumsbeställning, och riksdagen har inte heller beviljat några anslag för den typen av åtgärder.

Nu har varken Sven Henricsson eller Nils-Olof Grönhagen sagt att de tycker att en sådan inblancogaranti borde ha ställts ut. Det vill jag gärna notera, ty det skulle ju vara en alldeles huvudlös inställning om man hade sagt att oavsett vad det kostar är regeringen beredd att gå in och täcka förlusten. Vi måste naturligtvis börja i andra änden: Vad skall produceras? Hur stora får kostnaderna vara för den produktionen, och hur långt kan staten vara beredd att sträcka sig för att täcka dessa kostnader?

Det är den diskussionen som måste komma till stånd. Jag hoppas att den nu skall påbörjas, att den leder till ett lyckligt slut och att den trista diskussionen om Eiserfrågans hantering under hösten därmed kan vara slutförd.

Anf. 15 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! När Sollefteå kommun sände sitt telexmeddelande var det ju, som här har sagts, efter lång och tålmodig väntan och många telefonsamtal. Till slut sände man detta telex, och man hade naturligtvis inte, herr arbetsmarknadsminister, räknat med att få ett konkret svar med innebörden: O. K. vi kommer att ställa upp med den här garantin.

Vad man ville var att åstadkomma en rejäl öga-mot-öga-kontakt med arbetsmarknadsministern. Framställningen innehöll ju också en förhoppning om att man som alternativ omedelbart skulle få sammanträffa med arbetsmarknadsministern för en diskussion. Det är obenägenheten att gå kommunen till mötes som vi vill anmärka på. Med tanke på de svåra arbetsmarknadsproblem som många kommuner f. n. kämpar med vill vi gärna hoppas att det var en tillfällighet.

Den beskyllning som arbetsmarknadsministern säger att jag har riktat mot honom grundar sig på att arbetsmarknadsdepartementets registrator vid undersökning ca en månad efter att brevet sändes noterat att telexmeddelandet inte hade diarieförts. Jag måste få säga att det är märkligt, eftersom alla skrivelser som kommer till en offentlig institution skall diarieföras eller ordnas på ett sådant sätt att man kan hitta dem, om allmänheten vill ha reda på vad där står.

Jag vidhåller att detta är anmärkningsvärt. Det går för all del att återkomma till detta i andra sammanhang, om så skulle behövas.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1981/82:96 om upparbetning av svenskt kärnkraftsavfall, m. m.

Nr 59

Torsdagen den
14 januari 1982

Anf. 16 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig följande:

1. Vilka överläggningar i fråga om det svenska kärnkraftsavfallens upparbetning har ägt rum med franska myndigheter efter 19–20 november 1980?

2. Är det specialfartyg som avses användas för transport av det svenska avfallet godkänt av SKI?

3. Är de vid Uddcomb tillverkade behållarna, avsedda för samma ändamål, godkända av de franska myndigheterna?

4. I vilken form kommer det upparbetade avfallet från Cogéma att återlämnas till Sverige?

5. Vilken procenthalt av klyvningsprodukter kommer det att innehålla?

6. Vilka överenskommelser har träffats med Frankrike om det plutonium som erhålls vid upparbetning av det svenska avfallet?

Gemensamma överläggningar mellan säkerhetsmyndigheterna i Sverige och Frankrike har ägt rum vid flera tillfällen i såväl Frankrike som Sverige. Det senaste sammanträdet ägde rum den 19–20 november 1980 och nästa sammanträde avses äga rum i februari 1982.

Kärnkraftsinspektionen och de franska säkerhetsmyndigheterna kommer att fortsätta att samråda i frågor rörande upparbetningsavtalen under en följd av år.

De specialfartyg som skall användas för transport av använt kärnbränsle från Sverige till Frankrike har i Sverige godkänts av sjöfartsverket, som är den myndighet som skall godkänna fartyget. Kärnkraftsinspektionen har yttrat sig till sjöfartsverket i ärendet och därvid framfört att inspektionen inte har något att invända mot fartygets konstruktion från säkerhetssynpunkt.

Frankrike har som ursprungsland typgodkänt den aktuella typen av transportkollin. Kärnkraftsinspektionen har enligt uppgift slutfört sin granskning av den aktuella typen av kollin och avser att pröva frågan om godkännande under första halvåret 1982.

Formen för det radioaktiva avfall som skall sändas tillbaka till Sverige enligt upparbetningskontraktet är ännu inte definitivt bestämd. Ett preliminärt förslag kommer att överlämnas av Cogéma till Svensk Kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) i mitten av år 1982. De svenska och franska säkerhetsmyndigheterna kommer därefter att samråda för att finna en gemensam syn på om de former, som det radioaktiva avfallet föreslås få enligt Cogéma, kan godtas från svensk och fransk synpunkt. En utgångspunkt för de svenska myndigheterna kommer därvid att vara att det radioaktiva avfallet skall uppfylla de specifikationer som redovisats i samband med kraftföretagens ansökningar om laddningstillstånd enligt villkorslagen. Myndigheternas synpunkter kommer att utgöra grunden för

*Om upparbetning
av svenskt kärn-
kraftsavfall, m. m.*

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om upparbetning
av svenskt kärn-
kraftsavfall, m. m.*

den fortsatta diskussionen mellan SKBF och Cogéma om tillbakasändandet av radioaktivt avfall från Frankrike till Sverige.

Det vid upparbetningen erhållna radioaktiva avfallet kommer att förglasas innan det återsänds till Sverige. Den definitiva sammansättningen av glaset som det högaktiva avfallet kommer att ingå i är inte definitivt bestämd, och det är inte heller procenthalten klyvningsprodukter som skall ingå i glaset.

Utöver bestämmelserna i upparbetningskontrakten regleras frågor rörande plutonium i en överenskommelse mellan Sveriges och Frankrikes regeringar. Enligt denna skall de närmare villkoren för innehav, lagring, transport och användning av plutonium efter dettas återsändande till Sverige från Frankrike efter upparbetning, liksom formen för återsändandet av detta plutonium, när så blir aktuellt, bli föremål för en särskild överenskommelse de båda regeringarna emellan. Det plutonium som erhålls från det svenska kärnbränslet vid upparbetningen kommer därutöver att stå under kontroll av det internationella atomenergiorganet IAEA.

Den franska regeringen skall vidare lämna den svenska regeringen upplysningar, bl. a. om tidpunkten när plutonet erhållits vid upparbetningen, om plutoniummängder och hur materialet lagras. Den franska regeringen har förklarat sig beredd att ha överläggningar med den svenska regeringen för att tillhandahålla de ytterligare upplysningar som kan bli nödvändiga.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 17 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga. Jag har i interpellationen ställt frågorna om Cogéma-avtalet för att få fram sanningen – jag tycker det börjar krypa fram litet mer av den varje gång.

Nu sägs det i interpellationssvaret:

”Gemensamma överläggningar mellan säkerhetsmyndigheterna i Sverige och Frankrike har ägt rum vid flera tillfällen – – –.” Vid en frågedebatt här i oktober sade arbetsmarknadsministern att samråd pågår, men det framgår nu att det inte har varit något som helst samråd efter den 19–20 november 1980. Om man då kan stå i den svenska riksdagen i november 1981, när tre möten mellan myndigheterna har uppskjutits – i februari, i juni och hösten 1981 – och säga att ”samråd pågår” och när man dessutom har bokat in ett möte till i februari i år utan att ens i det fallet vara riktigt säker på om det kommer att äga rum, det står här att det ”avses äga rum”, tycker jag att detta är inkorrekt information. Då *pågår* inte samråd, utan då har det *varit* samråd, som har *avbrutits*.

När det gäller specialfartygen har vi nu fått klarhet om att de har godkänts från svensk sida. Däremot är det inte klart om de behållare som det talas om här är godkända. Det finns en typ av behållare, men det finns olika varianter av den typen, och den typ som tillverkas av Uddcomb är såvitt jag vet inte

exakt samma typ som den som har utvecklats i Frankrike. Fortfarande kvarstår således vissa frågetecken.

Det värsta av allt, och det som är mest avslöjande för hela den här affären, kommer längre fram i interpellationssvaret, där hela oklarheten framträder. Där säger arbetsmarknadsministern:

”Formen för det radioaktiva avfall som skall sändas tillbaka till Sverige enligt upparbetningskontraktet är ännu inte definitivt bestämd.” Det sägs vidare: ”En utgångspunkt för de svenska myndigheterna kommer därvid att vara att det radioaktiva avfallet skall uppfylla de specifikationer som redovisats i samband med kraftföretagens ansökningar om laddningstillstånd enligt villkorslagen”, dvs. KBS 1. Men om det ännu inte är definitivt bestämt vilken form avfallet skall ha, och om, som det sägs i fortsättningen, det ”vid upparbetningen erhållna radioaktiva avfallet kommer att förglasas innan det återsänds till Sverige”, kan arbetsmarknadsministern då garantera att avfallet från de svenska reaktorerna av Cogéma kommer att sändas tillbaka hit i förglasat skick? Vad stöder arbetsmarknadsministern i så fall detta uttalande på? Det är mycket intressant för svenska folket att få veta det.

Vidare sägs det att inte heller sammansättningen av detta glas och procenthalten klyvningsprodukter ännu är definitivt bestämda. Men hela KBS 1 byggde ju på förutsättningen att det radioaktiva avfallet skulle vara förglasat och att procenthalten klyvningsprodukter var bestämd, och man gjorde uttalanden, bl. a. i KBS 1, på grundval av att detta skulle vara klart. Här har vi alltså en tydlig motsättning. Det visar bara att när uppgifterna i KBS 1 lades fram hade de på intet sätt något konkret och reellt stöd i verkligheten, utan att mycket var bluff.

När det gäller plutonium är det samma sak. Det står i svaret att de frågorna kommer att bli föremål för en särskild överenskommelse. De är således ännu inte avgjorda. Är det inte så, att det enligt upparbetningskontraktet finns ett medgivande om att det får vara ett svinn på 3 % av plutoniet? Man behöver bara redovisa 97 % av den mängd plutonium som är möjlig att få ut ur det svenska kärnbränsleavfallet. Och man behöver inte heller bekymra sig om att det kan bli ännu mera svinn, bara man betalar enligt världsmarknadspriset! Vad har vi då för kontroll över det eventuella plutonium som kan komma ut från det svenska kärnbränslet?

Det är alltså tydligt att vi går med på spridning av plutonium. Om detta kontrakt skall gälla, kommer svenskt plutonium att kunna spridas på världsmarknaden.

De slutsatser jag måste dra av detta är att det är helt klart att KBS vilade på falska förutsättningar. Det betyder i sin tur att de svenska reaktorerna nr 7–10 laddades olagligt, eftersom de förutsättningar inte var för handen som KBS angav och som regeringen den gången tog ställning till. Detta är fortfarande den stora falskheten i det här sammanhanget: man har gått ut till svenska folket inför en folkomröstning och i mängder av debatter och uttalanden sagt att frågan var klar och att vi kunde börja ladda våra reaktorer mot bakgrund av detta material, där vi hade ett godtagbart och fullständigt täckande upparbetningsavtal med Cogéma. Vi har inte det. Således går de

svenska reaktorerna f. n. olagligt, eftersom de är ett brott mot den villkorstag som fortfarande gäller.

Anf. 18 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag skall först beröra frågan om huruvida överläggningar pågår. Det är så att överläggningarna ajourneras från gång till gång. De avslutas alltså inte vid varje enskilt tillfälle. Nu har man alltså satt ut ett nytt sammanträde, då överläggningarna återupptas.

Enligt Oswald Söderqvists mening skall man tydligen träffas med ett visst tidsmellanrum för att det skall kallas att överläggningarna pågår. Man kan då fråga sig: Hur länge får man låta en överläggning vara ajournerad, enligt Oswald Söderqvists mening, för att kunna tala om att överläggningarna fortfarande pågår?

Vidare är det inte nödvändigt att råkas i samma rum för att fortsätta överläggningarna. Det finns ju möjlighet att utbyta dokumentation på många olika sätt. Men det viktiga är naturligtvis att de här överläggningarna fortsätter allteftersom det dyker upp nya frågor som behöver diskuteras.

Så frågan om förglasningen. Är det alldeles säkert att förglasning kommer att ske? frågar Oswald Söderqvist. Ja, jag kan försäkra att så blir fallet. Det har SKBF fått försäkran om från sin franska motsvarighet. Och det är också så att SKBF i en skrivelse till mig redovisat att Cogéma har bekräftat att glaset till Sverige kommer att innehålla högst 9 % fissionsprodukter. Glasspecifikationen från Cogéma till oss kommer därmed att vara baserad på dessa förutsättningar.

Vad till slut gäller plutoniumfrågan, står detta under IAEA:s kontroll. Risk för att något skulle förkomma – eller vad Oswald Söderqvist menar skulle hända – föreligger alltså inte, eftersom IAEA sköter kontrollen.

Anf. 19 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Först några ord om detta med att överläggningar pågår.

Det kan ju ställas en fråga, och man kan komma upp i en debatt i ett visst läge. En av motparterna – i det här fallet franska myndigheter – kan då ha annonserat vissa tidpunkter som anses viktiga när det gäller de kontrakt som ingåtts. I det här fallet rör det sig om den 1 januari 1982, och man har satt en tvåårig respit fram till den 1 januari 1984.

Vi diskuterade ungefär detsamma i oktober, och det är en viktig sak som har inträffat. Detta har observerats nere i Europa, bl. a. i Frankrike och i Västtyskland – saken har varit uppe i det västtyska parlamentet. Det har således hänt något.

Att ett ansvarigt statsråd da står och säger att "överläggningar pågår", när han vet att viktiga överläggningar, som skulle gälla vissa väsentliga saker – bl. a. dessa behållare – har uppskjutits tre gånger under 1981, det är svagt. Det var planlagt att överläggningar skulle hållas på våren 1981, i juni 1981 och på hösten 1981. Ingen av dessa överläggningar kom i gång, och det har inte varit några överläggningar sedan i november 1980. Detta tycker jag är ganska inkorrekt, och man behöver inte vara särskilt formell för att kräva ett

förtydligande av vad som menas med överläggningar, om statsrådet under dessa förhållanden säger att "överläggningar pågår", speciellt som det inträtt nya förhållanden.

Beträffande förglasningen vill jag säga: Det finns ingenting i kontraktet med Cogéma som garanterar någon förglasning av det svenska avfallet. Cogéma förglasar avfallet om Cogéma så vill, står det i kontraktet. Det är fortfarande så, trots de skrivelser av olika slag som har utväxlats mellan tjänstemän på relativt hög nivå. Skrivelser är inte detsamma som kontrakt – det har vi diskuterat tidigare. Det finns inte några garantier för att Sverige får tillbaka sitt avfall i förglasat skick. Det kan lika gärna komma tillbaka i flytande form.

Slutligen vill jag ta upp plutoniumspridningen. I kontraktet finns det en klausul som tillåter 3 % svinn av plutonium. Ytterligare svinn – ända upp till 90 % – kan dessutom tillåtas, om bara Frankrike betalar. När jag påpekar detta, hänvisar arbetsmarknadsministern till IAEA och dess kontroll. Men företrädare för IAEA och flera inspektörer som har hoppat av organisationen har sagt att IAEA inte längre har fullständig kontroll över plutoniumströmmarna i världen. Det är alltså litet väl ljusblått att – som den svenska regeringen och ansvariga på området ständigt gör – hänvisa till IAEA:s kontroll. Den är nämligen bristfällig.

Ett land bör inte heller skjuta över sitt nationella ansvar på en internationell organisation. Sverige har ansvar för sitt plutonium. Man skall inte säga: Det där sköter IAEA om. Det behöver inte vi bekymra oss för.

Anf. 20 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Får jag bara för Oswald Söderqvist än en gång förtydliga att Cogéma till SKBF har bekräftat att avfallet återvänder i förglasad form och att denna förglasning inte innehåller restprodukter som överstiger de 9 procenten. Det är denna försäkran som SKBF har efterfrågat och som tillfredsställer de krav som vi från svensk sida har ställt.

Jag tycker att Oswald Söderqvist i stället för att fortsätta misstänkliggörandet skulle hälsa ett sådant besked med tillfredsställelse.

Anf. 21 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Ja, det finns ett brev. Men det finns inga bindande kontrakt om denna förglasning. Jag citerar igen interpellationssvaret: "Den definitiva sammansättningen av glaslet som det högaktiva avfallet kommer att ingå i är inte definitivt bestämd, och det är inte heller procenthalten klyvningsprodukter som skall ingå i glaslet." Ingenting är definitivt bestämt. I arbetsmarknadsministrarnas eget interpellationssvar finns fem eller sex liknande formuleringar.

Det saken gäller är ju just detta ultimativa krav som den svenska regeringen har fått från Cogéma. En tidpunkt var alltså den 1 januari 1982 och en annan den 1 januari 1984 då ställning skulle tas till vissa ultimativa krav. Det är detta det handlar om. Allting är inte klart. Det skall till nya

*Om uppberedning
av svenskt kärn-
kraftsavfall, m. m.*

överläggningar. Eventuellt skall nya kontakter tas osv. Men ingenting är definitivt bestämt. arbetsmarknadsminister Eliasson. Ni vet inte, där ni i dag sitter, hur det slutligen kommer att bli.

Det vore bättre att erkänna detta än att slingra sig och försöka klara sig undan detta obehagliga. ja, jag vill säga falska avtal som har träffats för att man skulle kunna ladda de svenska reaktorerna och lura det svenska folket. Det vore ärligare att göra så.

Anf. 22 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Oswald Söderqvist använder ett språkbruk som gör mig förvånad. Oswald Söderqvist vet inte vad som står i avtalet, eftersom det är hemligt. Men när det gäller förglasningen har jag här redovisat det besked som SKBF har fått från Cogéma. Det gäller alltså en punkt där vi har uppställt specifika villkor. Beskedet är en försäkran om att dessa villkor kommer att uppfyllas. Det är därför helt befängt att Oswald Söderqvist på denna punkt försöker ifrågasätta huruvida villkoren kommer att kunna uppfyllas eller ej. Vi har fått en försäkran om att så kommer att ske.

Anf. 23 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag vet precis vad som står i kontraktet med Cogéma. Visserligen har den svenska regeringen satt hemligstämpel på kontraktet och nekar att ge ut det till den svenska offentligheten, men det finns nere på kontinenten i massor av upplagor. Det finns i Frankrike och i Västtyskland, och det finns på engelska. Det är mycket lätt att ta del av detta kontrakt, som den svenska regeringen och de svenska kärnkraftsmyndigheterna har slutit med Cogéma. Den billiga poängen skall alltså Ingemar Eliasson inte försöka ta här. Jag känner till kontraktet precis lika bra som vem som helst av ministrarna, på industridepartementet och på andra ställen.

Jag har också läst det omtalade brevet, som åberopas som ett slags konkret bekräftelse. Men det är inget kontrakt, och därför är det hela fortfarande oklart.

Det omdöme som jag har framfört i tidigare debatter kvarstår. Det finns inga garantier för att avfallet från de svenska reaktorerna kommer att kunna uppberetas, förglasas, återsändas osv. på det sätt som förutsattes i KBS I, som läg till grund för laddningen. Ingen kan garantera det, inte heller Ingemar Eliasson här i kammaren i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1981/82:97 om införande av metanol som drivmedel

Nr 59

Torsdagen den
14 januari 1982

Anf. 24 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ så att en strategi för införande av metanol som drivmedel kan fastläggas så snart som möjligt.

Riksdagens beslut om riktlinjer för energipolitiken (prop. 1980/81:90, NU 1980/81:60, rskr 1980/81:381) innefattade bl. a. en introduktionsplan för alternativa drivmedel bestående av dels en omfattande och kraftfull satsning på utveckling och införande av fordon för drift med s. k. M100-bränsle, dels en intensifierad verksamhet för att närmare klarlägga förutsättningarna för en introduktion av blandbränsle, bl. a. genom praktiska prov med användning av sådant bränsle.

F. n. pågår arbete i enlighet med denna introduktionsplan. Företrädare för industridepartementet har överlagt med de svenska biltillverkarna om förutsättningarna för en gemensam utvecklingssatsning på motorer för drift med M100-bränsle. Styrelsen för teknisk utveckling har lämnat stöd till sådant utvecklingsarbete vid såväl Volvos som Saab-Scantias personvagnsdivisioner.

Inom oljeersättningsdelegationen har tillsatts en särskild arbetsgrupp för att närmare planera och leda genomförandet av introduktionsplanen. Gruppens arbete gäller fyra delområden, nämligen M100-programmet, M15-programmet, låginblandning av motoralkoholer och slutligen andra alternativa drivmedel. Delegationen kommer att redovisa resultatet av sitt arbete i juni 1982. Ansvar för att genomföra introduktionsplanen kommer därefter att övergå till statens energiverk, som påbörjar sin verksamhet den 1 juli.

En svensk marknads behov av metanol kan tillgodoses på många olika sätt, t. ex. genom import av metanol gjord på naturgas i vårt närområde, genom produktion i Sverige ur importerade råvaror, främst kol eller s. k. restolja från raffinaderierna, eller - på lång sikt - genom framställning ur inhemska råvaror, dvs. skiffer, torv och biomassa. Innan kommersiell framställning av metanol ur inhemska råvaror kan ske krävs dock forsknings- och utvecklingsarbete under lång tid.

Det är för tidigt att nu ta ställning till hur försörjningen av metanol skall ske till en framtida svensk drivmedelsmarknad. Enligt den fastlagda introduktionsplanen måste först arbetet med utveckling av motorer för M100-drift framskrida så långt att det går att avgöra när sådana motorer kan bli aktuella för introduktion i större skala. Först därefter kan det avgöras vid vilken tidpunkt och i vilka mängder metanol kommer att behövas i Sverige.

Det är viktigt att hålla i minnet att metanolintroduktion är en fråga av långsiktig karaktär. Såsom anges i 1981 års energipolitiska riksdagsbeslut bör oljeersättningsåtgärderna under 1980-talet inriktas mot främst andra sektorer än transportsektorn, eftersom resultat i form av minskad oljeanvändning i allmänhet kan nås snabbare och till en lägre kostnad i dessa sektorer.

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

Därmed kan den olja som vi med försörjningen tryggad kan få tillgång till reserveras för främst transportsektorn, där oljans egenskaper utnyttjas bäst. Med hänsyn till den långa omställningstid som krävs inom transportsektorn är det dock angeläget att redan nu inleda ett arbete som syftar till en introduktion av alternativa drivmedel på lång sikt.

Sammanfattningsvis kan jag således konstatera att arbetet på metanolområdet pågår helt i enlighet med den av riksdagen fastlagda strategin.

Anf. 25 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Eliasson för svaret på min interpellation.

Jag tror att det råder stor enighet om att transportsektorns oljeberoende är ett mycket stort problem och att det är angeläget att komma till rätta med det på sikt. Vi måste alltså försöka finna långsiktiga lösningar när det gäller drivmedelsfrågan, så att vi kan trygga en god trafikstandard också i ett läge där oljan kanske blir en allt sällsyntare och dyrare råvara. Helst bör vi naturligtvis göra det på ett sådant sätt att vi kan få drivmedel ur inhemska råvaror och genom en inhemsk produktion.

Det är också viktigt att vi så snart som det är möjligt försöker minska den sårbarhet som transportsektorns oljeberoende leder till. Det gäller sårbarheten både inför fredskriser av olika slag, som vi har haft tidigare, och naturligtvis också inför en avspärning.

Om vi så småningom kan ersätta oljan med andra bränslen, exempelvis metanol, skulle det också kunna få en positiv effekt på vår handelsbalans, om vi kan framställa metanolen antingen ur inhemska råvaror eller ur importerade råvaror som är billigare än oljan.

Allt detta är sådant som jag förmodar att det egentligen råder stor enighet om. För ett år sedan fattade vi också beslut om en rad åtgärder för att så småningom kunna introducera metanol. Det är det som i utskottsbetänkande, i proposition och även i det svar jag har fått i dag kallas för en introduktionsplan. Den innebär också att många aktiviteter pågår på detta område, framför allt i form av utredningsarbete när det gäller forskning och utveckling. Men vi torde alla vara medvetna om begränsningarna i riksdagsbeslutet. Även om det har rubricerats som en introduktionsplan, innebär det egentligen bara beslut om att man skall igångsätta ett antal åtgärder, som så småningom ger oss kunskaper så att vi bättre kan ta ställning till hur vi skall fortsätta med arbetet att introducera metanolen. Det är alltså snarare fråga om ett åtgärdepaket för att sätta i gång en process, som kan leda till att vi kan använda metanol i framtiden.

Med utgångspunkt i riksdagsbeslutet vet vi alltså väldigt litet om vad som kommer att hända i framtiden på metanolområdet. Det finns inga klart fastlagda politiska målsättningar för vilken roll metanolen skall spela för vår framtida drivmedelsförsörjning. Det finns ingenting som anger några egentliga tidsperspektiv, annat än i relativt runda tal.

Den här frågan har fått en särskild aktualitet i Stockholmsregionen genom

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

den debatt som pågår om hur vi skall värma Stockholmsområdet i framtiden och om det s. k. Nynäsprojektet, som har kommit in i bilden.

Nynäsprojektet är mycket intressant från flera synpunkter. Det är intressant som ett inslag i Storstockholms framtida värmeförsörjning. Vi är ju ganska många numera som, mild uttryckt, ogillar tanken på att vi i framtiden skulle försöka värma Stockholm genom att transportera hetvatten i en mastodonttunnel från kärnkraftverket i Forsmark och på det sättet få ett mycket sårbart system, hårt knutet till den kärnkraft som vi med stor majoritet har beslutat att vi skall göra oss av med. I stället vill i varje fall det parti jag företräder och allt fler även i andra politiska partier försöka skapa en mer decentraliserad värmeförsörjning i Stockholmsområdet, där man använder flera olika energikällor, inkl. exempelvis stora värmepumpar.

I ett sådant mera decentraliserat värmesystem kan också Nynäsprojektet bli ett intressant inslag. Det skulle nämligen vara en anläggning som ur lämpliga råvaror – kanske i första hand restolja, men man kan också tänka sig kol och, på längre sikt, inhemsk biomassa – producera både hetvatten, gas och metanol.

Hetvattnet skulle då kunna användas direkt som värmekälla i Stockholmsregionen tillsammans med hetvatten från andra källor. Gasen skulle också kunna användas för uppvärmningsändamål, men den skulle även kunna användas för t. ex. elproduktion i regionen i s. k. kombianläggningar, där man också får ut värme. Dessutom skulle vi alltså få ut metanol. Det har talats om ungefär 700 000 ton metanol från den här anläggningen.

Detta skulle vara ett inslag som hade många fördelar för Stockholmsregionens uppvärmning, framför allt därför att det är ett mycket miljövänligt sätt att få fram energi jämfört med andra alternativ som står till buds. Det bidrar till en varierad försörjning och alltså försörjningstrygghet, och det passar in väl i en mer decentraliserad värmestruktur än vad exempelvis hetvattnet från Forsmark skulle göra.

Men det är inte bara intressant som ett sätt att få värme till Stockholm. Nynäsprojektet är också intressant som ett sätt att producera metanol.

Förutsättningen för att man skall kunna producera metanol på ett ekonomiskt sätt är att man kan utnyttja den spillvärme som uppstår. Det är ju ganska stora mängder spillvärme som uppstår vid metanolproduktionen. Kan man inte ta vara på den innebär metanolproduktionen ett ganska stort energislöseri.

Genom att kombinera en lösning på Storstockholms uppvärmningsproblem med en lösning av vår produktion av metanol i framtiden skulle vi alltså på ett vettigt och bra sätt kunna ta vara på den här spillvärmens och utnyttja den på ett effektivt sätt. Det ger alltså förutsättningar för en metanolproduktion med god ekonomi.

Men skall hela detta paket kunna sys ihop, så måste man få någon klarhet om avsättningsmöjligheterna på metanolområdet. Där måste vi konstatera att det riksdagsbeslut vi fattat inte ger tillräcklig vägledning.

Vad som behövs är en strategi som sträcker sig fram till en introduktion av metanol i Sverige, alltså inte bara en strategi om hur man skall påbörja en

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

process. Vi måste alltså ha en ungefärlig tidsplan för en metanolintroduktion, där man bestämmer sig för inriktning och omfattning. Om man t. ex. skall gå över till M100 för vissa bilparker, måste man samtidigt göra klart för sig hur stor omfattning det skulle få och i vilken utsträckning man skall komplettera det med inblandning av M15, M5 eller någonting sådant.

Självfallet är det inte möjligt att i dag fastställa en strategi eller en tidsplan som sedan måste följas slaviskt. Osäkerheten är alldeles för stor för det. Man kan klagöra politiska målsättningar, och man kan ange ett slags ram, som man sedan naturligtvis måste anpassa till de erfarenheter man gör. Detta skulle kunna jämföras exempelvis med den strategi som vi har på vindkraftsområdet, där vi relativt väl känner till utvecklingen fram till ett introduktionsstadium men där vi samtidigt vet att vi måste göra anpassningar, om de olika utvärderingarna ger sådana resultat.

Sedan riksdagen fattade sitt beslut har vi fått ytterligare kunskaper. I svaret redovisas de överläggningar med bilindustrin som ägt rum och det arbete som oljeersättningsdelegationen genomför och som kommer att redovisas inom kort.

Detta gör att jag för min del tycker att det börjar bli dags att samla ihop materialet och bättre klagöra förutsättningarna för en mer långsiktig strategi för metanolutveckling här i landet.

Det skulle vara mycket värdefullt om man kunde påskynda den processen så att man kan bedöma vilken roll Nynäsprojektet skulle kunna spela i en sådan långsiktig metanolstrategi. Jag tycker att det vore synd om den potentiella möjlighet som ligger i Nynäsprojektet så att säga skulle rinna ut i sanden därför att vi inte kan klara av att bestämma oss för vilken roll vi vill att metanolen skall spela.

Vill vi att vi skall kunna använda metanol inom en inte alltför avlägsen framtid och vill vi ha inhemsk produktion av metanol, måste vi fatta beslut i relativt god tid och kanske också ge oss in på ett visst risktagande i det beslutsfattandet, så att vi kan bygga upp en produktionskapacitet samtidigt som vi utvecklar förutsättningarna på distributionsområdet och på användarsidan.

Anf. 26 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Den frågeställning som Pär Granstedt tagit upp är av central betydelse i förverkligandet av den energipolitik som riksdagen har lagt fast.

Av det jag redovisat som svar på Pär Granstedts fråga om huruvida saker och ting är på gång som kan kallas en strategi för införande av metanol tycker jag nog framgå att man måste säga att svaret på den frågan är ja. Mycket sades redan i riksdagens beslut om energipolitiken, och så mycket har därefter kommit i gång som man rimligen kan begära på det här stadiet.

Överläggningar med biltillverkarna har alltså hållits, och den frågan drivs vidare. Oljeersättningsdelegationen har satt i gång sitt arbete och inkommer med en rapport i juni 1982, och därefter får energiverket ta hand om introduktionsplanen och driva den vidare.

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

Men det låg också i riksdagsbeslutet att regeringen återigen skulle redovisa läget under nästa år. Det får vi naturligtvis göra mot bakgrund av det som oljeersättningsdelegationen har rapporterat. Och då finns det väl en möjlighet att formulera sig ännu tydligare från riksdagens sida när det gäller behovet av och möjligheterna för att introducera metanol på den svenska marknaden.

Åtskilligt är på gång, och jag instämmer i Pär Granstedts bedömning att arbetet måste börja tidigt för att metanol skall kunna finnas tillgänglig när marknaden kan vara kommersiellt bärkraftig. Sannolikt är det på 1990-talet. Men att tidpunkten ligger långt fram i tiden innebär inte att vi kan sitta med armarna i kors, utan vi bör vidta alla de mått och steg som här har redovisats och några till.

Det är också sant, som Pär Granstedt redovisat, att det finns en koppling av den här frågan till Storstockholms värmeförsörjning. Utan att vi spårar ur alldeles i diskussionen och kommer in på fel fråga vill jag ändå – eftersom Pär Granstedt nämnde om detta i sitt inlägg – säga att regeringen i dag har fattat beslut att lägga en skrivelse från Stor-Stockholms Energi AB om Forsmarkstunneln ad acta, som det heter, vilket innebär att vattenfallsverket inte får några särskilda direktiv som skulle förändra villkoren för kalkylerna bakom Forsmarkstunneln. Det innebär enligt min mening att Forsmarkstunneln därmed åtminstone t. v. bör avföras som alternativ för Storstockholms värmeförsörjning och att man bör koncentrera sin planering på andra alternativ.

Då är naturligtvis Nynäskombinatet ett intressant projekt. Den springande punkten är emellertid metanolmarknaden. Nu menar jag att det är angeläget – även om det här kan ligga långt fram i tiden – att denna tanke hålls vid liv. Det har ju oljeersättningsfonden möjliggjort genom sitt positiva beslut i december om utlåning till sökande för genomförande av vissa förstudier för kombinatets vidkommande. En sådan förstudie gäller avsättningen av produkterna. Sannolikt är det bland dessa svårast att bedöma avsättningen av metanolen.

Vi har alltså samma uppfattning när det gäller behovet av att hålla denna fråga vid liv. Men jag tror att man skall vara realist och inse att det ännu är långt till dess att vi har en metanolmarknad i landet. Vi får inte ha alltför stora förhoppningar till metanolen som alternativt drivmedel ännu. Men jag vill understryka att det inte innebär att intresset är ljust. Tvärtom görs allt som går att göras för att klarlägga möjligheterna beträffande den framställningen, och dem får regeringen tillfälle att redovisa för riksdagen under nästa år. Och det kan hända att frågan då kan föras ytterligare något framåt.

Anf. 27 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Far jag först för klarhetens skull säga att vad jag efterlyste i min interpellation kanske inte var upplysningar om huruvida saker och ting är på gång på det här området, eftersom jag vet att så är fallet. Jag har halt förmånen att få vara med i kammaren och fatta beslut i frågan. Vidare har jag ett sådant förtroende för regeringen att jag har utgått från att riksdagens

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

beslut också verkställs. Jag har dessutom möjlighet att i energiforskningsdelegationen något följa vad som faktiskt sker här.

Själva poängen i interpellationen var att jag efterlyste en ordentlig strategi för framtiden som kan ge en bild av de politiska ambitionerna och belysa den roll som metanolen skall spela på sikt samt ge en viss vägledning när det gäller bedömningen av utvecklingen på metanolmarknaden.

Jag ställde frågan just mot bakgrund av problematiken i samband med Nynäskombinatet. Precis som statsrådet Eliasson säger är frågan om metanolmarknadens utveckling det stora problemet när det gäller att ta ställning till Nynäskombinatet. Därför är det intressant att höra statsrådet säga att den lägesredovisning 1983 som ju riksdagen har fattat beslut om kan komma att innefatta en litet mera exakt målangivelse från regeringens sida och möjliggöra för riksdagen att på ett tydligare sätt klargöra hur man vill att det skall se ut i framtiden beträffande utvecklingen på detta område – naturligtvis med hänsyn tagen till de osäkerheter som alltid måste finnas med i bilden.

Det innebär alltså att jag kan hysa en förhoppning om att den typ av metanolstrategi som jag har efterlyst i min interpellation trots allt kanske kommer till stånd. Jag tror att det skulle vara väldigt värdefullt. Jag tror också att vi behöver mera klart uttalade målsättningar på metanolområdet för att få verklig skjuts på verksamheten.

Däremot är jag inte riktigt lika glad åt att arbetsmarknadsministern upprepade gånger betonar hur långt fram i tiden det här med metanolproduktionen måste ligga. Jag är nämligen inte lika säker på att det verkligen måste ligga så långt fram i tiden. Men det är klart att 1990-talet är ett ganska runt tal. Det kan vara fråga om i stort sett vilken tidpunkt som helst mellan år 1990 och år 2000. Jag menar att också det här är en fråga om politiska ambitioner. Att utveckla motorer för renmetanoldrift är ju inte så fruktansvärt krångligt, såvitt jag förstår. Det kräver en del utvecklingsarbete, men det är inte några fantastiska innovationer som krävs för att vi skall kunna använda ren metanol som bränsle. Att använda metanol i blandbränslen är naturligtvis tekniskt ännu mindre komplicerat. Upp till 5 % kan användas utan något utvecklingsarbete alls.

När det gäller den ekonomiska sidan är metanol i och för sig något dyrare än vad bensin är i dagsläget och kommer säkert att vara det ett tag framöver. Men om vi väger in de försörjningsmässiga och också miljömässiga fördelar som metanolanvändning kan erbjuda, kan det finnas anledning att se till att skattevägen utjämna dessa skillnader. Samhällsekonomiskt kanske det skulle löna sig. Det gör också att man bör kunna tidigarelägga en metanolintroduktion.

Det är just detta att det mera är en politisk bedömningsfråga hur snabbt man vill ta fram metanol än en teknisk fråga som gör att jag tycker att det är av värde, om vi kan få en debatt om tidsperspektiven och även om omfattningen av metanolanvändningen här i landet. Jag ser som sagt fram emot det arbete inom regeringen som energiministern har utlovat. Jag hoppas att vi kan få en ordentlig politisk debatt om vilken roll metanolen

skall spela i framtiden och om hur snabbt vi skall kunna introducera metanol i större skala här i landet. Jag tror att det är fint om vi kan koppla den debatten till de intressanta möjligheter som Nynäskombinatet ger. Det är klart att Nynäskombinatet också är intressantare ju snabbare det kan komma i gång. Ju snabbare det kan komma i gång, desto lättare är det att anpassa det till Storstockholms värmeförsörjningssituation och, naturligtvis, vice versa.

Får jag till sist säga att jag noterar med stor tillfredsställelse att skrivelsen om hetvattentunneln i stort sett lagts ad acta av regeringen. Jag tycker att det var ett klokt beslut av regeringen. Jag ser det som en stor fördel, om vi kan avföra Forsmarkstunneln från debatten om värmeförsörjningen i Stockholmsregionen. Det förenklar och effektiviserar debatten och gör den mer realistisk. Det gör att vi kan koncentrera oss på verkliga framtidsmöjligheter på det här området.

Anf. 28 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Helt kort: Jag tror inte att man skall hysa alltför stor tillförsikt till att olika former av blandbränslen med olika inblandningar av metanol kommer att lösa de svenska energiproblemen. Visserligen kan man inom ett antal år konstruera en ny motor för ren metanoldrift. Det kan öka försörjningstryggheten vad gäller speciella beredskapsfordon, som utrustas med dessa motorer. Men blandbränslena M 5 och M 15 ger mycket begränsade bensenbesparingar. M 5 kanske ger en besparing av bensen på 2,5 % och M 15 en besparing på kanske 7–8 %, förutsatt att man inte använder sig av blyfri bensen. Gör man det, blir bensenbesparingen i praktiken försumbar på grund av att det går åt mer olja för att producera blyfri bensen än vanlig bensen. Jag tror att en stor del av beredskapsbehoven i framtiden kommer att tillgodoses genom att man tar ytterligare ett förädlingssteg, dvs. övergår från metanol till syntetisk bensen. På det sättet kan man direkt använda befintlig bilpark utan att göra några förändringar i denna. Det finns alltså anledning att avvakta vad som kommer att hända när det gäller inhemsk produktion.

Jag tror att det är fel att försöka motivera energikombinatet i Nynäshamn med att det är metanolproduktionen som behövs i Sverige eller med att vi behöver en så stor andel metanol för att kunna klara vår beredskap i fråga om transporter. Jag vill i detta sammanhang även påpeka att det finns anledning att se på det internationella samarbetet vad gäller transporter och att det finns anledning att ha bilbränslen som går att använda i flera olika länder. Det underlättar framtagning av motorer och även uthyter över gränserna.

Jag tycker att Pär Granstedt, liksom självfallet också regeringen, borde ha anledning att se över miljökonsekvenserna av användning av metanol som bilbränsle. Vi kan se de ganska betydande problemen i Brasilien – där man visserligen har använt etanol – med formaldehyder, som är mycket cancerogena. Betydande luftföroreningar har också blivit följderna av de mycket stora satsningarna där på alternativa bränslen.

Det finns ingen anledning att tro att användningen av metanol skulle göra luften så mycket bättre än den är i dag – bara därför att vi inte vet så mycket

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

om vad förbränning av metanol i bilmotorer ger för utsläpp. Vi har med andra ord anledning att avvakta de åtgärder som har påbörjats med anledning av riksdagsbeslutet, som nu verkställs av regeringen. Det finns ingen orsak att ytterligare påskynda något som kan komma att innebära en rad felinvesteringar och felaktiga beslut, som kan bli dyrbara.

Anf. 29 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag har inte velat göra gällande att införande av metanol skulle lösa landets energiproblem. Jag har för mig att det hela är mer komplext än så. Däremot skulle det givetvis ha en viss effekt på transportbranschens bensinberoende. De beredskapsmässiga effekterna skulle naturligtvis variera med vilken strategi man väljer, och jag har redovisat det ganska ingående i min interpellation, som jag hoppas att Per Westerberg haft tillfälle att läsa. Där tar jag upp effekterna av både M 100 och blandbränslen och anför att man har kunnat konstatera att det finns beredskapsmässiga fördelar med allihop. Det är en väsentlig fördel bara att ha en inhemsk metanolproduktion i gång i ett läge där vi råkar ut för en avspärrning, men givetvis är M 100 det intressantaste ur beredskapssynpunkt.

Jag har i min interpellation också tagit upp möjligheten att använda syntetisk bensin. Det är en intressant produkt, men den är givetvis också dyrare än metanol.

När det gäller miljöeffekterna vill jag hänvisa till det remissvar från naturvårdsverket som finns redovisat i förra årets energiproposition. Där belyses detta. Det är den kunskap vi har till vårt förfogande. Självfallet måste vi fortsätta forskningsarbetet, men som Per Westerberg säkert vet medför även förbränning av bensin vissa miljöproblem.

Jag tycker alltså inte att den mycket försiktiga attityd som Per Westerberg nu intar är särskilt lyckad. På det här området som på alla andra områden är det viktigt att utgå ifrån de problem vi kan komma att möta i framtiden och försöka driva på utvecklingen.

Anf. 30 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! En produktion av M 15 eller M 5 kan kanske vara intressant för att vi skall få blyfri bensin, men den innebär knappast någon ytterligare minskning av vår bensinförbrukning som sådan – därför att det åtgår mer olja för att göra blyfri bensin än vanlig bensin och därför att metanol och etanol bara har hälften av energiinnehållet, jämfört med motsvarande mängd bensin. Det är alltså inte där det finns någon beredskapseffekt att uppnå, utan det är en ren miljöåtgärd man vidtar om man övergår till metanol och liknande.

Jag tycker själv att M 100 kan vara mycket intressant ur beredskapssynpunkt. Det är därför mycket positivt att vi har vidtagit åtgärder, till följd av riksdagsbeslutet, för att utveckla M 100-motorer. Men det finns anledning att se vad som kommer att ske framöver, innan vi gör stora felinvesteringar eller fattar beslut om saker som vi ännu inte känner till tillräckligt väl. Vi skall

kanske ha en metanolproduktion som utgår ifrån någon form av skogsavfall eller från naturgas från Norge via naturgasledningar uppe i Norrbotten. Eller kanske vi skall förädla metanol ytterligare ett steg, just till syntetisk bensin. Det är kanske det som trots allt ger den allra bästa beredskapseffekten! Vi måste ju väga investeringar i nya M 100-motorer mot ökade kostnader för en beredskapsproduktion av syntetbensin.

När det gäller miljöeffekterna av metanol och bensin vill jag säga att jag är fullt medveten om miljöproblemen med bensin. Men jag vill peka på att metanolen, såvitt vi nu vet, inte är ett dugg bättre än bensinen. Den är bara mera outforskad. Den bildar en lång rad cancerogena gaser, som vi tyvärr vet alltför litet om och som man visste på tok för litet om vid den massiva introduktionen i Brasilien, vilket har fått ödesdigra ekonomiska effekter.

Gärna undersökningar och vissa satsningar på metanol, men inga stora investeringar! Det är bättre att avvakta, tills vi får ökad information och ökat kunnande på området.

Anf. 31 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Herr Granstedts interpellation om metanolen – för att få tala om Nynäsprojektet och Forsmark – har resulterat i ett par värdefulla besked från energiministern. För egen del intar jag precis samma positiva, men ändå avvaktande, hållning som han. Herr Westerberg har ju också belyst hur det ställer sig med möjligheterna att på kort sikt ersätta bensin med metanol.

Jag begärde egentligen ordet, herr talman, för att till protokollet få antecknat vad som här bara indirekt sagts: Utan metanol är Nynäsprojektet knappast genomförbart. Det behöver inte betyda att Nynäsprojektet är ointressant. Men det är naturligtvis ointressant på kort sikt.

För Storstockholms Energiaktiebolag, som representerar kommunerna i Storstockholmsområdet, vilka har ansvaret för värmeförsörjningen här, har det varit naturligt att gå in i projektet. Det är ingalunda ointressant på sikt, efter den tidpunkt då en hetvattenöverföring inte längre äger rum därför att elproduktionen i Forsmark erfordras för det ändamålet.

Men det är nog faktiskt så att Nynäsprojektet, realistiskt sett, inte är något motiv för att inta den ena eller andra ståndpunkten till hetvattenöverföringsfrågan, som f. n. f. ö. är föremål för remissbehandling hos berörda kommuner.

Det besked som här redovisats av energiministern innebär naturligtvis att projektet försvagas ekonomiskt. Leder det till att projektet faller, innebär det att regeringen tar ansvar för ett ökat elberoende och för koleldade kraftvärmeverk i Storstockholm, om det nu går att bygga dem för herr Granstedts parti, och gör det inte det blir väl situationen till sist den att vi får ett förstärkt oljeberoende när det gäller uppvärmningen i Stockholm och ett förstärkt elberoende med stora värmepumpar. Det är ju också ett sätt att avlösa oljan. Formen är att man lägger framställningen till handlingarna. Jag tycker det är ett adekvat mått på regeringens intresse av att åstadkomma ett oljeavlyft i Storstockholm.

Nr 59

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

Anf. 32 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Får jag som slutkommentar säga att de miljöeffekter som herr Westerberg pekar på när det gäller metanolen uppmärksammas. En av de studier som oljeersättningsdelegationen genomför tar sikte på just det.

Jag vill till sist till Pär Granstedt säga att hans entusiasm är bra, men den får ju inte vara så stor att han lämnar det som är realistiskt motiverat. Till Per Westerberg vill jag säga att man får ju inte vara så negativ att inte ens de studier kommer i gång som kan ge oss svar på de frågor som behöver ställas och bli besvarade. Regeringen har som vanligt lagt sig på en realistisk nivå, men utövar stor aktivitet i frågan.

Så till slut några ord till Lennart Blom om Forsmarkstunneln, som ju indirekt är berörd i den fråga vi nu diskuterar.

Det omvända agerandet till det regeringen har beslutat sig för i dag är att man skulle acceptera en annan kalkyleringsmodell från Vattenfalls sida för att göra Forsmarkstunneln kommersiellt motiverad. Det var ju riksdagens beslut att Forsmarkstunneln kunde komma i fråga, om den kunde gå ihop ekonomiskt. Om den inte kan bära sina kostnader, på samma sätt som andra alternativ som har diskuterats, skall man gå in med subventioner via ett förändrat elpris. Det menade inte riksdagen i våras. Det låter på Lennart Blom nu som om han på den punkten skulle ha ändrat uppfattning. Det skulle i så fall vara att frångå vanliga marknadsekonomiska principer, och det är det som regeringen inte var beredd att göra.

Anf. 33 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Lennart Blom, som tydligen är en misstänksam herre ibland, misstänker att syftet med min interpellation är riktat mot Forsmarkstunneln. Jag har inte gjort gällande att Nynäskombinatet i och för sig skulle vara ett motiv för att säga nej till Forsmarkstunneln. När jag säger nej till Forsmarkstunneln, vilket jag gör så ofta jag kan, har jag betydligt flera motiv för det. Det ekonomiska motivet, som också energiministern berörde här nyss, tycker jag är starkt nog, även om det finns andra också. Just det motivet var alltså inte det som föranledde mig att säga nej till Forsmark. Däremot är Nynäskombinatet ett mycket intressant inslag i en framtida värmeförsörjning, i synnerhet om man inte använder sig av Forsmarkstunneln eller – vill jag helst säga – när man nu inte skall använda sig av Forsmarkstunneln, för jag tror inte heller att den blir av. Det är alltså snarare där orsakssammanhanget finns. Jag har inte tagit upp något resonemang om Forsmarkstunneln i övrigt i min interpellation eller i debatten här i dag.

När Lennart Blom säger att Nynäskombinatet kan bli intressant i ett skede efter det att man inte kan använda sig av hetvattensöverföring från Forsmark på grund av elbehovet, är det naturligtvis också en fråga om ambitionsnivå på detta område. Jag vidhåller nog det jag har sagt tidigare, nämligen att frågan om i vilken takt och omfattning man kan introducera metanol i Sverige i hög grad är en fråga om vilken politisk ambition man har på detta område.

Det är ju alldeles uppenbart att energiministern, såvitt jag förstår, har större ambitioner än herrarna Westerberg och Blom, men det är möjligt att

min ambition är ytterligare något högre. Jag vill inte skriva under på att jag för den sakens skull skulle vara orealistisk. Men vi får återkomma till den debatten när vi har sett OED:s förslag och när man förhoppningsvis i regeringen har konkretiserat sig till någonting som kan se ut som en mera tidsbestämd och långsiktig introduktionsplan. Då får vi se om vi hamnar på samma nivå eller hur vi i det läget skall föra debatten. F. n. vet egentligen inte vare sig regeringen, riksdagen eller något parti vad man vill när det gäller omfattningen och takten i metanolintroduktionen. Det är ett sådant klargörande som jag har efterlyst i min interpellation.

Anf. 34 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Jag ber att till energiministern endast få säga att anledningen till att riksdagen fattade sitt stora energibeslut, där man höll möjligheten att i en betydande omfattning spara olja öppen genom att hetvattensalternativet för Forsmarks och Storstockholms del inte lyftes ut omedelbart, var att man på det sättet kunde spara olja. Det var det grundläggande motivet bakom de allra flesta förslagen i det senaste energibeslutet. När nu energiministern åberopar omsorg om marknadsekonomi för att försvåra en sådan aktion, kan han naturligtvis göra det. Men det kvarstår att en miljon ton olja skulle sparas, om man valde hetvattenöverföringsalternativet. Det alternativet försvåras och försvagas genom regeringens ståndpunkt nu.

Alternativet blir koleldade kraftvärmeverk – om de över huvud taget går att genomföra med hänsyn till den lokala opinion som åtskilliga partier i denna region mobiliserar så fort det blir tal om koleldade anläggningar. Alternativen i övrigt är skilda lösningar, som innebär ett ökat elberoende genom satsning på stora värmepumpar. Det är också ett egendomligt sätt att avveckla och minska elberoendet.

Jag vill framhålla, herr talman, att det beslut som nu har fattats kan motiveras från marknadsekonomiska synpunkter men inte med omsorgen om att minska vårt oljeberoende.

Anf. 35 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Ambitionerna vad gäller metanolintroduktion kanske kan vara olika. Däremot har vi varit eniga beträffande riksdagens beslut om att göra vissa undersökningar och utvecklingsarbeten vad gäller metanolmotorer. Lennart Blom och jag har en mer realistisk syn på metanolens användningsmöjligheter. Den ger inte så stora försörjningspolitiska resultat, utan det är snarast genom att gå ett utvecklingssteg längre som man kan uppnå de bättre försörjningsmöjligheterna. Vi vill alltså avvakta de åtgärder som riksdagen redan har fattat beslut om, innan vi gör några nya åtaganden på detta område.

Anf. 36 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Min interpellation handlade nu inte om Forsmarkstunneln, men eftersom Lennart Blom envisas med att föra in den i debatten, kan jag inte låta bli att göra några kommentarer.

*Om införande av
metanol som driv-
medel*

Det är ganska intressant att höra en moderat stå i sin bänk och avfärda de ekonomiska resonemangen när det gäller Forsmark. I åratal har vi från moderat håll hört att det viktigaste är att se till att vi får en så ekonomisk energiförsörjning som möjligt. För ekonomin måste andra hänsyn vika.

Men när det gäller att leda hetvatten från ett kärnkraftverk är det alltså mycket tvivelaktigt gjort av regeringen att lägga något slags ekonomiska bedömningar på detta och kräva att ett sådant alternativ måste kunna bära sig ekonomiskt jämfört med andra alternativ. Det är att hantera den moderata ideologin litet vårdslöst. Det förvånar mig att Lennart Blom gör så.

Det andra argumentet, alltså att man kan spara olja genom att överföra hetvatten, är i och för sig riktigt. Men det finns bättre och mer ekonomiska sätt att spara samma mängd olja. Då är det ju fördelaktigare att välja dessa bättre och mer ekonomiska sätt.

Argumentet att man skulle få ett relativt mindre elberoende med Forsmarkstunneln tycker jag är lindrigt sagt litet bisarrt, eftersom Forsmarkstunneln ju kan användas bara så länge vi har ett sådant överskott att man inte behöver använda Forsmark för elproduktion. I det ögonblick vi behöver använda el från Forsmark måste vi lägga ned Forsmarkstunneln. Då har vi ändå tvånget att begagna andra metoder. Jag tycker alltså att man inte bör använda det argumentet heller.

Listan över argument mot Forsmarkstunneln är naturligtvis väldigt lång, men eftersom denna debatt inte skall handla om Forsmarkstunneln, skall jag avstå från att dra upp alla dessa argument.

Anf. 37 TALMANNEN:

Innan överläggningen fortsätter vill jag fästa uppmärksamheten på riksdagsordningens bestämmelse att den som har ordet skall begränsa sitt anförande till det ämne som behandlas.

Anf. 38 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Jag föreställer mig att det ändå kan vara tillåtet att helt kort kommentera de synpunkter som har anförts av andra talare.

Till Pär Granstedt skulle jag helt kort vilja säga att det är skillnad på vad energiministern anförde såsom motiv, dvs. de samhällsekonomiska och marknadsekonomiska synpunkterna, och de reella ekonomiska synpunkterna. Ur den synvinkeln är Forsmarksalternativet utomordentligt konkurrenskraftigt.

Jag är naturligtvis medveten om att den debatt vi skall föra om Forsmark i framtiden i denna kammare lämpligen bör komma i annat sammanhang. Jag vill bara i anslutning till vad energiministern och andra talare har sagt notera att Nynäsprojektet är omöjligt utan en mycket stor andel metanol. Och eftersom vi inte behöver metanolen just nu, är Nynäsprojektet ett projekt på sikt.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1981/82:182 om lotteriförordningens bestämmelser om lotteritillstånd

Nr 59

Torsdagen den
14 januari 1982

Anf. 39 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Eva Hjelmström har – med hänvisning till att föreningar inom Amnesty International vid flera tillfällen under de senaste åren har förvägrats lotteritillstånd – frågat justitieministern hur lotteriförordningen bör tolkas i vad gäller internationellt solidaritetsarbete.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Enligt huvudregeln i 1939 års lotteriförordning får tillstånd till lokala och regionala lotterier lämnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål. Den närmare tolkningen av dessa bestämmelser och om en viss organisation uppfyller villkoren för tillstånd ankommer på de myndigheter som svarar för tillämpningen av förordningen, dvs. polismyndigheten, länsstyrelsen och som sista besvärinstans lotterinämnden.

Det ankommer således inte på regeringen att pröva sådana lotteritillstånd som frågeställaren avser. Regeringen prövar däremot frågor om tillstånd till riksomfattande lotteri. Något ärende av det slag som frågan avser har därvid inte prövats.

Lotteriutredningen har i sitt betänkande (SOU 1979:29–30) Lotterier och spel lämnat förslag till en ny lotterilagstiftning, som avser såväl lokal, regional som riksomfattande lotteriverksamhet. Frågan om vilken typ av organisation som bör beviljas lotteritillstånd har behandlats i betänkandet. Förslaget innebär bl. a. att tillstånd enligt huvudregeln skall meddelas ideella föreningar som är öppna och som varaktigt bedriver ideell verksamhet inom riket. Jämfört med den nuvarande lotteriförordningen innebär detta vissa utvidgningar.

En proposition om ny lotterilagstiftning kommer att avlämnas till riksdagen under våren. Vid arbetet med propositionen kommer att övervägas möjligheterna att ge organisationer som främjar humanitära intressen lotteritillstånd.

Anf. 40 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret på min fråga. Anledningen till att jag ställde den är, som ju också framgår av svaret, att Amnesty International gång efter annan förvägrats lotteritillstånd. Uppenbarligen har också ett meddelande gått ut till polisdistrikten om att så skall ske. Men praxis för avslagen varierar – det ser man om man går igenom länsstyrelsernas och polisens beslut. Jag skall här bara helt kort referera tre fall.

I det ena säger länsstyrelsen att lotteritillstånd ej bör lämnas för verksamhet utom riket. I de bägge andra fallen säger man att förening, vars ändamål i praktiken är begränsat till en viss bestämd företeelse, ett visst projekt eller till att skapa opinion för eller mot viss företeelse, inte blott och

Om lotteriförordningens bestämmelser om lotteritillstånd

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om lotteriförord-
ningens bestämmelser om lotte-
ritillstånd*

bart därigenom kan anses bedriva en verksamhet som enligt lotteriförordningens mening är allmännyttig, kulturell eller välgörande.

Efter att ha gått igenom lotteriförordningen kan inte jag inse annat än att detta måste vara en direkt feltolkning av nuvarande bestämmelse. Att man bedriver en ideell verksamhet inom riket innebär ju inte att ändamålet inte får avse någonting utom riket.

Nu får jag emellertid uppfatta handelsministerns svar såsom trots allt positivt. Men jag vill ändå ha ett par klarlägganden.

1. Kan verkligen i de fall jag nu refererade den tolkning som länsstyrelserna och polisen gjort stå i överensstämmelse med nuvarande 3 § i lotteriförordningen?

2. Det sägs att man i den nya proposition som kommer överväger möjligheterna att ge lotteritillstånd åt organisationer som främjar humanitära intressen. Innebär det att en internationellt erkänd organisation som Amnesty, som verkligen kämpar för fri- och rättigheter, kommer att få tillstånd också lokalt och regionalt?

Anf. 41 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Som Eva Hjelmström förstår bör jag inte gå in på enskilda avgöranden av myndigheter. Jag vill dock tillägga att lotteriutredningens förslag innebär att föreningar som har en allmän utrikespolitisk karaktär och som således inte främjar visst lands eller vissa länders politiska eller kommersiella intressen enligt förslaget bör få möjlighet att anordna lotteri.

Lotteriutredningen nämner som exempel på sådana föreningar med allmän utrikespolitisk karaktär FN-föreningar med syfte att bl. a. sprida kännedom om internationella frågor inom ramen för FN:s och dess fackorgans verksamhet.

Som jag underströk i mitt svar kommer vi vid beredningen av lotteriutredningens betänkande att pröva möjligheten att utvidga kretsen av tillståndsberättigade också till föreningar som, definierat på detta sätt, arbetar för humanitära intressen.

Anf. 42 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Jag uppfattar det som ett klartecken för att Amnesty kommer att ingå i den grupp som man anser arbetar för humanitära intressen också utom landet.

Handelsministern säger att regeringen inte kan gå in på enskilda myndigheters tolkning av nuvarande lagar. Det är bara att beklaga att den nuvarande lotteriförordningen uppenbarligen är så luddigt utformad, att den i stort sett kan tolkas hur som helst av länsstyrelse resp. polis. Det visar bara på nödvändigheten av att vi snabbt får en ny proposition och en ny förordning som tar bort dessa oklarheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1981/82:180 om orsakssammanhangen vid oral galvanism

Nr 59

Torsdagen den
14 januari 1982

Anf. 43 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Eric Rejdnell har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att bättre klarlägga orsakssammanhangen vid s. k. oral galvanism.

Oral galvanism är ett s. k. elektrokemiskt fenomen, som förekommer hos alla som har metalliska tandfyllningar eller tandersättningsmaterial i munnen. Det är enligt en enig expertis ett normalt förhållande att elektriska spänningsskillnader kan uppmätas i munhålan.

I vissa sällsynta fall kan oral galvanism ge upphov till lokala sjukliga förändringar eller besvär i munnen. Oral galvanism har ibland felaktigt uppfattats som en sjukdomsdiagnos eller ett samlingsbegrepp för olika sjukdomsyttningar som patienterna misstänker ha ett samband med behandlingar som utförts i munhålan.

De elektrokemiska processerna i munhålan kan begränsas genom att rätt material används. Regeringen har uppdragit åt socialstyrelsen att upprätta förteckningar över godkända material som ingår i färdiga tandtekniska arbeten, s. k. dentalmaterial. Socialstyrelsen kommer att i dagarna ge ut en första lista över godkända dentalmaterial. I denna anges att endast de guldsorter som finns på listan får användas i fasta kronor och broar.

Svensk tandvård har ett mycket högt internationellt anseende. Ett viktigt arbete för prövning, forskning och standardisering av dentalmaterial utförs av Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo. Socialstyrelsen har fortlöpande kontakter med institutet. Även vid de odontologiska fakulteterna i Sverige och övriga nordiska länder pågår en omfattande materialforskning. Bl. a. studeras samspelet mellan material och vävnader, i synnerhet i fråga om legeringar. Socialstyrelsen följer kontinuerligt redovisade rapporter och resultat från denna forskning.

Av vad jag har sagt framgår att åtskilligt görs för att komma till rätta med besvär som brukar förknippas med oral galvanism. Omfattande forskning och utvecklingsarbete pågår inom och utom landet. Det är min förhoppning att våra kunskaper inom detta komplicerade område därigenom kommer att öka. Jag kan försäkra att jag kommer att följa denna fråga med stor uppmärksamhet.

Anf. 44 ERIC REJDNELI. (Ip):

Herr talman! Först får jag tacka för svaret.

Frågeställningen om oral galvanism är inte ny, vare sig här i riksdagen eller i övrigt. Vad gäller riksdagens agerande i denna mycket komplicerade fråga har ju under en rad av år motioner väckts, där man krävt åtgärder för att eliminera eller minska de skadeverkningar som uppstått i samband med användandet av felaktigt tandtekniskt material.

Lagutskottet har exempelvis tidigare hänvisat till produktansvarighetskommittén, som tillsattes 1972. I det sammanhanget kan det vara värt att påminna om lagutskottets skrivning i dettas betänkande 1976/77:21, där

Om orsakssammanhangen vid oral galvanism

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om orsakssam-
manhngen vid
oral galvanism*

utskottet även tar upp frågan om patientförsäkring. Utskottet säger bl. a.:

”Patientförsäkringen gäller vid oförutsedda skador i direkt samband med hälso- och sjukvård och som orsakats vid undersökning, medicinering, behandling eller olycksfall.” Och vidare: ”Den patientförsäkring som gäller för de privatpraktiserande tandläkarna ger emellertid patienten en förmånligare ställning i sistnämnda hänseende än patientförsäkringen för den offentliga sjukvården. Ur den förstnämnda försäkringen ersätts nämligen i viss mån skador på grund av felaktigheter i tandtekniskt material. Ersättning utgår för kostnader för ny behandling och anskaffande av nytt material samt för lyte eller annat men. Produktskador i vidare utsträckning ersätts dock inte. För den offentliga tandvårdens del innebär begränsningen av patientförsäkringen att en patient som skadas på grund av felaktigheter i tandtekniskt material måste bära den del av kostnaden som inte ersätts genom socialförsäkringen.”

Frågan är huruvida alla tandläkare – såväl privattandläkare som folktandvårdens – har tillräcklig information om detta förhållande. Och varför måste en patient som behandlas av den offentliga tandvården själv bära den del av kostnaden som inte ersätts genom socialförsäkringen? Den senare frågeställningen hör måhända inte till statsrådet Ahrlands bord, men informationsbiten bör ju göra det, och den är väsentlig i resonemanget om orsakssammanhanget.

Några ord, kanske litet mera konkreta, vad gäller statsrådets svar på min fråga. Statsrådet säger:

”I vissa sällsynta fall kan oral galvanism ge upphov till lokala sjukliga förändringar eller besvär i munnen.” Hon säger vidare att oral galvanism ”ibland felaktigt uppfattats som en sjukdomsdiagnos.” Samtidigt säger statsrådet att de ”elektrokemiska processerna i munhålan kan begränsas genom att rätt material används”. Huruvida man kan betrakta de fall som gett sig till känna på det här området som ”sällsynta” kanske kan diskuteras, men finns det över huvud taget något samband mellan felaktigt material och de besvär som är kända, är detta skäl nog för att snara åtgärder bör vidtas.

Statsrådet säger också: ”Socialstyrelsen kommer att i dagarna ge ut en första lista över godkända dentalmaterial”, men att i denna endast kommer att anges de guldsorter som ”får användas i fasta kronor och broar”. Förhoppningsvis kommer det fler listor.

Jag skulle slutligen vilja säga att jag gärna vill ha svar på min fråga om informationen till samtliga tandläkare liksom på frågan om olikheterna i ersättningsprinciper mellan privattandläkare och folktandvården, om statsrådet kan ge svar på de frågorna.

Anf. 45 Statsrådet KARIN AHIRLAND

Herr talman! Jag får kanske börja med att erinra om att frågan gällde orsakssammanhngen, och det är alltså den frågan jag har försökt svara på.

Nu kom Eric Rejdnell även in på patientförsäkringen, och där kan jag till en början säga att självfallet skall jag se på den frågan. Men jag undrar om inte Eric Rejdnell och jag kan vara ense om att det är viktigare att klarlägga orsakssammanhangen, för att man på det sättet skall kunna komma till rätta med de problem som faktiskt föreligger. För patienterna måste det vara bättre att *slippa* vara med om de bekymmer och lidanden som förorsakas av oral galvanism – som vi populärt kallar det – än att vi börjar röra för mycket i patientförsäkringarna.

När det gäller den information som socialstyrelsen skall ge ut är det självfallet så, att det inte enbart kommer att vara en lista som handlar om guldfillningar. Detta är bara den första listan, och det är glädjande, tycker jag, att jag kunde meddela herr Rejdnell att *den* kommer. Men det är bara inledningen på ett arbete som är påbörjat.

Anf. 46 ERIC REJDNELN (fp):

Herr talman! Jag delar statsrådet Ahrlands uppfattning att vi skall vara glada för att det verkligen kommer en första lista. Den har dröjt länge, men nu hörjar det tydligen på att hända någonting.

Givetvis är det orsakssammanhangen som är det väsentliga, för om vi kan komma till rätta med dem kan vi kanske också slippa koppla in försäkringsbiten. Jag hoppas att vi skall nå dit ganska snart.

Jag vill dock – det är kanske något som ligger litet vid sidan om själva frågeställningen, men det hör ändå direkt till denna – hänvisa till vad socialutskottet sade i sitt betänkande 1979/80:32. Det heter bl. a.: "Utskottet vill emellertid framhålla vikten av information om oral galvanism till läkare i syfte att besvär av oral galvanism inte skall behöva misstolkas."

Här tror jag, efter de kontakter jag har haft med en del tandläkare, att man gör litet olika. En del kanske utnyttjar 8 § i den tandvårdsförsäkringslag som finns – den paragraf som brukar kallas omgörningsparagrafen – och försöker på så sätt hjälpa patienterna att få materialet utbytt, medan andra tolkar det här annorlunda. Då är det mycket viktigt att man verkligen får ut information om hur tandläkarna kan agera. Och det är närmast då det gäller den biten som jag skulle vilja ha ett direkt klargörande från statsrådet, om vi kan förvänta oss att få hjälp med en god information i detta hänseende till samtliga tandläkare.

Anf. 47 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Jag envisas med att åtminstone först hålla mig till ämnet.

Eric Rejdnell var återigen inne på orsakssammanhangen. Får jag då bara erinra om att antalet dentala legeringar tidigare var mycket begränsat, och man hade lång erfarenhet av de material som användes. Det har inte varit något problem i det här hänseendet förrän nu, när utbudet av dentala legeringar ökar, och det är detta som har medfört riskerna. Det är kanske också detta som har gjort att informationen inte har kommit i gång förrän på

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om utvärderingen
av försöksverk-
samheten med
mammografi*

sistone. Men jag vill återigen påpeka att arbetet nu faktiskt är på gång ordentligt inom socialstyrelsen.

När det sedan gäller debatten och upplysningen vill jag framhålla att det har förts en intensiv debatt om dessa frågor, inte minst i tandläkarkretsar och deras tidningar. Vad som möjligen kan vara av särskilt intresse för herr Rejdnell är att socialstyrelsen planerar att komma med en promemoria i ärendet under våren.

Anf. 48 ERIC REJDNELL (fp):

Herr talman! Debatten har förts i vida kretsar under ett tiotal år, men mera intensivt de senaste åren. Jag är tacksam för det besked som statsrådet Ahrland här ger – att det nu också kommer resultat från socialstyrelsen. Då har vi nått en bra bit på väg.

Jag är också tacksam för den sista meningen i svaret, där statsrådet Ahrland försäkrar att hon kommer att följa denna fråga med stor uppmärksamhet. Då är den inte bortglömd.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1981/82:183 om utvärderingen av försöksverksamheten med mammografi

Anf. 49 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Karin Nordlander har frågat mig vilka åtgärder jag kommer att vidta för att utvärderingen av försöksverksamheten med mammografi (W-E-projektet) skall bli färdig inom föreskriven tid.

Försöksverksamheten i Kopparbergs och Östergötlands län (W-E-projektet) syftar till att ge oss kunskap om i vilken omfattning allmän hälsokontroll kan reducera verkningarna av bröstcancersjukdomen hos en grupp undersökta kvinnor. Utvärderingen av mammografisk hälsokontroll är förenad med många problem framför allt därför att orsakerna till de mycket tidiga förändringar i bröstet som ofta upptäcks genom mammografi är ofullständigt kända. Härtill kommer att av de misstänkta cancertumörer eller förstadier till sådana tumörer som upptäcks är en del av den arten att de inte utvecklas till cancer. En del kan upptäckas i botbart stadium även utan masshälsoundersökning, och en del fall är inte möjliga att bota, trots denna undersökning. Nyttan med allmänna mammografiundersökningar måste vara att kunna upptäcka och framgångsrikt behandla cancerfall som annars inte hade kunnat upptäckas och behandlas. Det är viktigt att metodens värde utvärderas innan den införs allmänt, eftersom massundersökningar även kan ha vissa negativa effekter, t. ex. i form av överbehandling och psykiska besvär.

Själva undersökningarna inom försöksverksamheten har genomförts i planerad takt. Utvärderingen väntas däremot bli klar tidigast under år 1983, vilket innebär en viss fördröjning jämfört med den ursprungliga tidsplanen.

Detta beror på att antalet ny tillkomna cancerfall bland de närmare 200 000 kvinnor som undersöks i absoluta tal är så lågt att det måste förlöpa ett visst antal år, innan säkra slutsatser kan dras rörande skillnader mellan mammograferade och icke mammograferade kvinnor.

Även om slutliga resultat ännu inte föreligger, hindrar inte detta att enskilda landsting startar allmänna mammografiundersökningar. Det är emellertid angeläget att utvärderingen av försöksverksamheten sker skyndsamt så snart tillräckligt statistiskt underlag finns.

*Om utvärderingen
av försöksverk-
samheten med
mammografi*

Anf. 50 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Ahrland för svaret på min fråga, men jag måste tyvärr konstatera att det inte är något konkret svar på frågan. Innehållet i svaret trodde jag att vi hade diskuterat färdigt den 3 juni 1981, för det var ungefär vad riksdagen redan då sade.

Efter riksdagens debatt den 3 juni 1981 med anledning av ett antal motioner om hälsokontroll med mammografi hade jag och säkert många andra kvinnor vissa förhoppningar om att det nu äntligen skulle komma att hända någonting. Riksdagen anslöt sig då till utskottets mening, att alla kvinnor som av olika anledningar ville ha en undersökning med mammografi skulle kunna erhålla detta, i stort sett över hela landet. Utskottet var också positivt till en utökad försöksverksamhet med hälsoundersökningar med mammografi, som Karin Ahrland här nämnde. Slutligen underströks angelägenheten av att utvärderingen av det s. k. W-E-projektet inte dröjer längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till projektets uppläggning.

Självfallet blir dessa kvinnor nu besvikna, när den utvärdering som skulle ligga till grund för utökad verksamhet riskerar att bli ytterligare fördröjd. Detta bekräftas också i den föreliggande budgetpropositionen, där det sägs att socialstyrelsen "för närvarande" räknar med att en utvärdering av försöksverksamheten kan föreligga tidigast under budgetåret 1983/84. Detta är ju inte ens ett konkret besked om tidpunkten. Dessutom har socialdepartementet prutat på det anslag på 128 000 kr, som begärts för databehandling och statistisk bearbetning av resultatet. Detta tyder inte på så stort intresse från ansvarigt håll – och ansvarig är alltså statsrådet Ahrland.

Jag vet inte om kvinnor i ökad omfattning efterfrågar undersökningar med mammografi, men situationen har förvärrats. Det krävs i dag remiss, och väntetiderna för undersökning blir allt längre, vilket är olyckligt med vetskap om att tidsfaktorn har så stor betydelse när det gäller bröstcancer.

Redan 1969 startade man mammografiundersökningar i Gävleborgs län, och under åren 1974-1979 undersöktes 73 000 kvinnor över 40 år i samma län. Undersökningar och utvärderingar har gjorts i flera länder, bl. a. i USA - överallt med positiva prognoser, och det borde därför inte behövas mera utvärderingar.

Jag skulle vilja fråga: Vad beror det på att just denna verksamhet förhålls och fördröjs i det oändliga?

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om utvärderingen
av försöksverk-
samheten med
mammografi*

Anf. 51 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Låt mig först få upprepa och försäkra Karin Nordlander om att jag säkerligen är precis lika engagerad i de här frågorna som hon är. Och jag har kanske lika stora förhoppningar om att vi skall kunna bota eller låta ett antal kvinnor som i dag riskerar att få bröstcancer slippa det i framtiden.

Den fråga som Karin Nordlander ställde sist, om vad det beror på att verksamheten fördröjs, måste jag svara på. När det gäller detta att det inte görs försök i flera län, är det ju så att socialutskottet och riksdagen i våras, någon gång i början av juni, beslöt att man skulle vänta på utvärderingen av de undersökningar som sker i Kopparbergs och Östergötlands län. Det är alltså ett klart riksdagsbeslut, som vi alla skall följa. Jag tror faktiskt att riksdagen var enig om detta beslut.

Att utvärderingen nu har blivit något försenad beror, Karin Nordlander, på sådana faktorer som icke är möjliga att påverka politiskt, nämligen cancercellens biologi. Det är sådana saker som är avgörande för hur lång tid det tar att få svar på frågan om mammografins betydelse för överlevnad eller dödlighet. Det är inte möjligt för en hälsovårdsminister att göra någon ändring därvidlag. Däremot är det möjligt för en hälsovårdsminister att även i fortsättningen anslå medel till denna utvärdering, och det har skett i årets budget.

Anf. 52 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag menar att de försök som redan har gjorts borde vara tillräckliga.

Jag vet att Karin Ahrland har varit positiv till detta, men jag är litet rädd för hur det skall bli nu när hon har blivit statsråd. Gabriel Romanus väckte ju en motion 1978, men när han blev socialminister, då tappade han plötsligt intresset för den här frågan. Det finns alltså risk för att det blir så också i Karin Ahrlands fall.

Det är cyniskt att resonera så, att en utvärdering skall bevisa att dödligheten i bröstcancer minskar. Jag vet inte i vilka andra fall man ställer sådana krav. I det program som socialstyrelsen har utarbetat står det: "För att sådana undersökningar skall anses berättigade krävs att dödlighet i bröstcancer sänkes så mycket att kostnader förknippade med hälsoundersökningar blir sjukvårdspolitiskt acceptabla."

Delar Karin Ahrland den uppfattningen? Är detta en resursfråga?

År 1980 beräknades kostnaden för mammografiundersökningar till 40 milj. kr. per år, om alla kvinnor över 40 år skulle undersökas. Stockholms läns landsting, som beslutat att göra en hälsokontroll av 40 000 kvinnor, har beräknat driftskostnaden till 7,3 milj. kr. Nu har inte den planerade hälsokontrollen kommit i gang. Först tog det lång tid med beslutet. Sedan hade man inga lokaler, och nu när man har lokaler hänger det på om man genom socialstyrelsen får den röntgenläkartjänst som behövs.

I Gävleborgs län har man haft en budget på 1,3 milj. kr. för detta. Där är då

inberäknat de röntgenutrustade byggnadsfuttar man har använt för undersökningar i glesbygden.

Det rör sig alltså inte om några pengar att tala om i det här sammanhanget. Jag tycker det är helt obegripligt att man värderar kvinnoliv på det sätt som man gör just när det gäller mammografi och bröstcancer.

Nr 59

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om utvärderingen
av försöksverk-
samheten med
mammografi*

Anf. 53 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Får jag först säga till Karin Nordlander att det naturligtvis alltid rör sig om pengar, men det kan vara pengar som är värda att betala. I det sammanhanget vill jag också påpeka för Karin Nordlander att jag är lika angelägen som hon om att dessa pengar kommer fram.

Den 3 juni sade Karin Nordlander att det är i landstingen man får sätta in krafterna och driva på och att det är bra att det från statligt håll sagts ifrån att man skall se till att få fram tillräckligt med utbildad personal, för det är vad som behövs. Karin Nordlander vet alltså att det är landstingen som skall ha och som faktiskt redan i dag har en beredskap för att ge alla kvinnor mammografi som vill ha det.

Efter den debatten gick regeringen omedelbart ut med ett brev till socialstyrelsen – det var en av de första saker jag gjorde som statsråd. I det brevet uppmärksammades socialstyrelsen på riksdagens uppdrag, som bl. a. går ut på att socialstyrelsen skall följa frågan om rekryteringen av röntgenpersonal för att kontrollerna skall gå att genomföra i framtiden.

Det är alltså en aktiv politik som förs på det här området.

Anf. 54 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag noterar att vi är överens, och jag hoppas att vi kommer att slåss tillsammans.

Jag vet att det är landstingen som svarar för de praktiska bitarna, men utvärderingen ligger ju på ett annat plan, nämligen på regeringen. Detsamma gäller utbildningen av läkare och annan personal som det på vissa håll råder brist på. Jag ser av papper som jag hittade i dag att det blir överskott på läkare ganska snart. Det måste ju då vara möjligt för socialstyrelsen att styra utbildningen, så att man får röntgenläkare. Men då erfordras också att landstingen håller i gäng de här mammografiapparaterna. Annars får man inte de kunskaper som man behöver. Där måste påtryckningar ske också uppifrån och inte bara nedifrån.

Men jag hoppas som sagt, att vi kan slåss tillsammans och att den här utvärderingen verkligen kommer fram. Jag skulle emellertid vilja veta varför man icke fick dessa 11 000 kr. ytterligare som man hade begärt, när nu detta är så viktigt.

Anf. 55 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Som svar på den sista frågan vill jag säga att detta är en ren beräkningssak. Det är exakt samma utvärdering som skall ske, kan jag försäkra Karin Nordlander.

Får jag, herr talman, till sist bara tillägga att den här regeringen över huvud

Torsdagen den
14 januari 1982

*Om utvärderingen
av försöksverk-
samheten med
mammografi*

taget är intresserad av att få en offensiv hälsopolitik, som lägger ökad vikt vid förebyggande åtgärder av olika slag. Om en vecka eller två kommer vi att lägga fram ett förslag till en ny hälso- och sjukvårdslag för riksdagen. I det lagförslaget åläggs landstingen ett vidgat ansvar för människornas hälsa. I det sammanhanget talar vi också om förebyggande åtgärder av olika slag.

Jag hoppas att Karin Nordlander håller med regeringen när det gäller den ambition som vi visar i denna proposition. Jag tror att vi är överens på den punkten. I detta kan även mammografiundersökningarna ingå.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1981/82:89 till utbildningsutskottet

10 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1981/82:3 till arbetsmarknadsutskottet

11 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1981/82:176–178 till konstitutionsutskottet

1981/82:179–184 till finansutskottet

1981/82:185–187 till utrikesutskottet

1981/82:188 och 189 till socialförsäkringsutskottet

1981/82:190–192 till socialutskottet

1981/82:193 till kulturutskottet

1981/82:194–196 till trafikutskottet

1981/82:197–199 till jordbruksutskottet

1981/82:200–204 till näringsutskottet

1981/82:205 och 206 till arbetsmarknadsutskottet

1981/82:207 till socialutskottet

1981/82:208 till konstitutionsutskottet

1981/82:209 till justitieutskottet

1981/82:210 till kulturutskottet

1981/82:211 till skatteutskottet

1981/82:212 till näringsutskottet

12 § Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle propositionerna 100 och 101 sättas sist.

13 § Anmälades och bordlades

Proposition

1981/82:91 om lag om förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

14 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1981/82:213 av *Bertil Fiskesjö m. fl.*

Folkomröstningsinstitutet

1981/82:214 av *Bertil Fiskesjö m. fl.*

Riksdagens arbetsformer

1981/82:215 av *Sven-Erik Nordin m. fl.*

Massmedias rätt till nyhetsbevakning

1981/82:216 av tredje vice talmannen *Karl Erik Eriksson*

En förenklad deklarationsblankett för pensionärer och löntagare

1981/82:217 av *Wilhelm Gustafsson* och *Sven Andersson*

Mervärdeskatten och den kommunala upphandlingen

1981/82:218 av *Esse Petersson m. fl.*

Ändrad tidpunkt för avlämnande av självdeklaration

1981/82:219 av *Rune Torwald* och *Karl-Eric Norrby*

Åtgärder för att stimulera till ökad samåkning mellan bostad och arbetsplats

1981/82:220 av *Anita Johansson* och *Holger Bergman*

Den militära rättsvården

1981/82:221 av *Lars-Erik Lövdén* och *Kurt Ove Johansson*

Översyn av lagstiftningen om hyra av affärslokaler m. m.

1981/82:222 av *Bo Lundgren m. fl.*

Samlokalisering av militärförbanden P 2 och T 4

1981/82:223 av *Bengt Kindbom m. fl.*

Viss översyn av reglerna om pensionstillskott

1981/82:224 av *Hans Pettersson* i Helsingborg och *Bengt Silfverstrand*

Vissa åtgärder mot sjukförsäkringsbedrägerier

1981/82:225 av *Margaretha af Ugglas*

Uppgift rörande inarbetad pension

1981/82:226 av *Stig Alftin m. fl.*

En ny postterminal i Bollnäs

1981/82:227 av *Bertil Danielsson m. fl.*

Riktlinjer för det framtida trafiksäkerhetsarbetet m. m. (prop. 1981/82:81)

1981/82:228 av *Göthe Knutson* och *Gullan Lindblad*

Riktlinjer för det framtida trafiksäkerhetsarbetet m. m. (prop. 1981/82:81)

Nr 59

Torsdagen den

14 januari 1982

1981/82:229 av *Göthe Knutson m. fl.*

Riktlinjer för det framtida trafiksäkerhetsarbetet m. m. (prop. 1981/82:81)

1981/82:230 av *Wiggo Komstedt*

Riktlinjer för det framtida trafiksäkerhetsarbetet m. m. (prop. 1981/82:81)

1981/82:231 av *Wiggo Komstedt*

Riktlinjer för det framtida trafiksäkerhetsarbetet m. m. (prop. 1981/82:81)

1981/82:232 av *Bo Lundgren m. fl.*

Klassificeringen av Kristianstads flygplats

1981/82:233 av *Eric Rejdnell och Ylva Annerstedt*

Riktlinjer för det framtida trafiksäkerhetsarbetet m. m. (prop. 1981/82:81)

1981/82:234 av *Olle Östrand m. fl.*

SJ:s taxesättning

1981/82:235 av *Hugo Bengtsson*

Åtgärder mot vattenföroreningar i Öresund

1981/82:236 av *Margit Sandéhn och Per Olof Håkansson*

Statsbidrag till kalkning i försurade sjöar

1981/82:237 av *Per Olof Håkansson m. fl.*

Översyn av bevakningslagen

1981/82:238 av *Per Olof Håkansson m. fl.*

Tillsättningen av huvudman i sparbank

1981/82:239 av *Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén*

Etableringskontroll

1981/82:240 av *Iris Mårtensson m. fl.*

Säljstödjande åtgärder för hemslöjdsverksamheten i Gävleborgs län

1981/82:241 av *Margit Odelsparr och Martin Olsson*

Lokalisering till Sundsvall av statens energiverk

1981/82:242 av *Rune Torwald m. fl.*

Lokalisering till Göteborg av statens energiverk

1981/82:243 av *Wilhelm Gustafsson*

Ett regionalt investmentbolag i Älvsborgs län

1981/82:244 av *Gullan Lindblad och Göthe Knutson*

Sysselsättning av arbetslösa ungdomar

1981/82:245 av *Sture Thun*

Ett nytt polishus i Mjölby

1981/82:246 av *Nils Erik Wååg m. fl.*

Syssetsättningen i Kristianstads län

1981/82:247 av *Allan Åkerlind*

Handläggningen av uppehållstillstånd för flyktingar. m. m.

1981/82:248 av *Olle Östrand m. fl.*

Ett regionalt utvecklingsbolag i Gävleborgs län

1981/82:249 av *Per Olof Håkansson*

Bidrag till projektering av vissa bostäder

1981/82:250 av *Per Olof Håkansson m. fl.*

Underhåll av brandsläckare

1981/82:251 av *Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén*

Den kommunala förköpsrätten

1981/82:252 av *Sigvard Persson m. fl.*

Center för hushållningsplanering

Nr 59

Torsdagen den
14 januari 1982

*Meddelande om
frågor*

15 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 13 januari

1981/82:210 av *Jan Fransson* (s) till statsministern om kommunindelningen i Skaraborgs län:

Regeringen har nyligen beslutat om vissa ändringar i den kommunala indelningen som bl. a. berör Skaraborgs län. I samband härmed har regeringen uppdragit åt kammarkollegiet att komplettera utredningen om en eventuell delning av Gullspångs kommun genom att föranstalta om en folkomröstning. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 april. I anledning härav har länsstyrelsen, efter anvisningar från kommundepartementet, beslutat att det skall folkomröstas om tre alternativ: 0 = bibehållande av nuvarande indelning, 1 = delning, 2 = sammanläggning med Mariestads kommun. Eftersom statsministern i pressen uttalat sig om delning av kommuner med hänvisning till kommunerna i Skaraborgs län, vill jag ställa frågan till statsministern:

Har regeringen för avsikt att även pröva frågan om en tvångssammanläggning med Mariestads kommun?

den 14 januari

1981/82:211 av *Bo Lundgren* (m) till handelsministern om dispens från oljelagringskyldighet:

Torsdagen den
14 januari 1982

*Meddelande om
frågor*

Bestämmelserna i lagen om oljelagring innebär att det, under vissa förutsättningar, föreligger lagringsskyldighet för den som vid anläggning i Sverige förbrukat eldningsolja. Lagringsskyldigheten beräknas med viss eftersläpning så att minskad förbrukning först på sikt ger minskad lagringsskyldighet.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har möjlighet att ge dispens från lagringsskyldigheten om särskilda skäl föreligger.

I Östra Göinge kommun i Kristianstads län, som drabbats av många företagsnedläggelser och driftsinskränkningar, finns företag som ej erhållit dispens trots att detta kunnat komma att påverka sysselsättningsläget.

Jag vill därför fråga handelsministern:

Anser inte handelsministern att sysselsättningsfaktorer skall kunna vara anledning till dispens från oljelagringsskyldighet?

1981/82:212 av *Ing-Marie Hansson* (s) till utbildningsministern om kommunala högskolans vårdutbildning:

Genom omläggningen av sjuksköterskeutbildningen kommer den nuvarande vidareutbildningen i medicinsk och kirurgisk sjukvård att avvecklas. I riksdagen har frågan om tillgången till vidareutbildning av redan grundutbildade sjuksköterskor samt sjuksköterskor under utbildning nyligen behandlats. Efterfrågan på utbildningsplatser är mycket stor.

Förhandlingarna mellan Landstingsförbundet och Sveriges läkarförbund angående arbetstidsreglering för läkarna har strandat. Läkarna meddelar en stor del av undervisningen inom de medellånga vårdutbildningarna. Då någon överenskommelse ej nåtts i förhandlingarna har läkarna bojkottat undervisningen inom sjuksköterskeutbildningen och laboratorieassistentutbildningen.

Inte mindre än 13 landsting har anmält till Landstingsförbundet att utbildningarna redan har lagts ned eller kan komma att läggas ned genom läkarbojkotten.

Med anledning härav vill jag fråga utbildningsministern:

Avser statsrådet att vidta några åtgärder med anledning av att vissa läkare ej längre deltar i undervisningen inom vårdutbildningarna i den kommunala högskolan?

1981/82:213 av *Lena Öhrsvik* (s) till utbildningsministern om tidpunkten för förslag om förbättringar för gäststuderande:

Situationen för de gäststuderande har på senare år varit föremål för flera utredningar. Gäststuderandekommittén lämnade i höstas ett förslag om bl. a. förbättrad utbildning i svenska för att underlätta de efterföljande studierna och därmed den sociala situationen för studenterna. I budgetpropositionen lämnas inget besked om hur regeringen tänker förfara i ärendet. Inte heller har någon särproposition aviserats.

Jag vill därför fråga utbildningsministern:

När avser utbildningsministern att komma med förslag om förbättringar för de gäststuderande?

Nr 59

Torsdagen den
14 januari 1982

1981/82:214 av *Hans Petersson* i Hallstahammar (vpk) till utrikesministern om rätten till asyl för flyktingar från Marocko:

*Meddelande om
frågor*

Marocko befinner sig i krig med Demokratiska Sahariska Arabrepubliken (RASD). Anledningen är att Marocko, efter det att Spanien lämnat sin koloni Spanska Sahara, anser att Västsaharas naturtillgångar är värdefulla och vill komma i besittning av dessa.

Ett hårt motstånd bjuds av saharierna, som uppenbarligen har stöd för sin sak även bland den marockanska befolkningen. Många offer skördas i kriget. Många blir fångar och går en oviss tid till mötes i öknen.

Marockaner som anser sin regering föra ett orättfärdigt krig och som inte vill delta i kriget söker sig till bl. a. Sverige. Nyligen har regeringen avslagit en ansökan från en marockan som av nämnda skäl vill stanna i Sverige.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga utrikesministern:

Anser utrikesministern att Marocko befinner sig i krig och att desertörer från kriget bör ges asyl i Sverige?

16 § Kammaren åtskildes kl. 15.48.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemen